

บทความวิจัย

เรื่อง แนวความคิดการผสมผสานพุทธศาสนากับลัทธิชินโต

ในงานศิลปกรรมสมัยเฮอัน

โดย

นางสาววรรษพร กุลลิขิตการ

รหัสนักศึกษา 05520651

เสนอ

อาจารย์สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2555

ชื่อเรื่อง แนวความคิดการผสมผสานพุทธศาสนากับลัทธิชินโตในงานศิลปกรรมสมัยเฮอัน

ชื่อผู้วิจัย นางสาววรรษพร กุลลิขิตการ **รหัสนักศึกษา** 05520651

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์สุพิชฌาย์ แสงสุขเอี่ยม

ปีการศึกษา 2555

คำสำคัญ พุทธศาสนา ลัทธิชินโต ศิลปกรรม

บทคัดย่อ

เพื่อศึกษาแนวความคิดการผสมผสานพุทธศาสนากับลัทธิชินโตผ่านรูปแบบงานศิลปกรรม เนื่องจากศิลปกรรมลัทธิชินโตและศิลปกรรมพุทธศาสนาในสมัยเฮอัน มีรูปแบบลักษณะที่เกี่ยวข้องกัน จากการผสมผสานทางแนวความคิด ที่นำเอาหลักคำสอนทางศาสนาพุทธมาอธิบายความเชื่อของลัทธิชินโต โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปกรรมพุทธศาสนา ศิลปกรรมลัทธิชินโต รวมทั้งประวัติศาสตร์ในสมัยเฮอันและสมัยใกล้เคียง ผลการศึกษาพบว่างานศิลปกรรมของลัทธิชินโตได้หยิบยืมลักษณะเครื่องแต่งกายและรูปแบบของพระพุทธรูป อีกทั้งการที่เทพมีลักษณะเหมือนมนุษย์ และเครื่องประดับที่พบเห็นได้ในพุทธศาสนา และเทพในทางพุทธศาสนามีเทพเจ้าของชินโตประกอบอยู่ด้วย ย่อมแสดงถึงความคิดที่เชื่อว่าแนวความคิดทางลัทธิชินโตและทางพุทธศาสนา มีการผสมผสานกันเป็นอย่างดี

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสมัยเฮอัน(ค.ศ.794-1185) สามารถแบ่งออกได้เป็นสองระยะ ได้แก่ สมัยเฮอันตอนต้น(โจกัน) และสมัยเฮอันตอนปลาย(ฟูจิวาระ)

สมัยเฮอันตอนต้น (โจกัน) เกิดการย้ายเมืองหลวงจากเดิม คือ เฮโจเกียว(นาระ) ไปสู่เฮอันเกียว(เกียวโต) เนื่องจากในปลายสมัยนาระหรือสมัยเทมเปียว กรุงนาระเกิดการแออัดคับแคบ เนื่องจากเมืองเกิดการขยายตัวมากขึ้น ทั้งสิ่งก่อสร้างและประชากร รวมทั้งวัดเริ่มมีบทบาททางการเมืองและการปกครองมาก มีอิทธิพลต่อราชสำนัก อีกทั้งเกิดโรคระบาดขึ้น จึงทำให้จักรพรรดิคมมูย้ายพระราชฐานไปที่แห่งใหม่

กรุงเฮอัน มีรูปแบบผังเมืองตามนครฉางอันของจีนในสมัยราชวงศ์ถัง เช่นเดียวกับสมัยนาระ และในสมัยนาระตอนปลาย ระบบการปกครองที่มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่พระจักรพรรดิ เริ่มเสื่อมถอย ขุนนางขุนศึกและวัดเริ่มมีอำนาจมากขึ้น จึงทำให้พระภิกษุบางรูปเบื่อหน่ายความวุ่นวาย และความทรุดโทรมในศาสนา จึงได้หลีกหนีไปสร้างวัดบนภูเขา เพื่อความสงบ และวัดบนภูเขาเหล่านี้ ได้กลายเป็นศูนย์กลางของพุทธแบบลี้ลับที่นิยมกันในสมัยเฮอัน

ศาสนาในสมัยเฮอันตอนต้น พุทธศาสนานิกายมหายานได้วางรากฐานอย่างมั่นคงมาตั้งแต่สมัยนาระ โดยที่ในสมัยนาระ ได้เกิดการปฏิรูปไทกะ พุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรือง อีกทั้งมีการนำเอาคำสอนทางศาสนาพุทธมาส่งเสริมในการปกครองให้สงบสันติ มีความรักชาติ และสร้างความมั่นคงต่อราชสำนัก จึงทำให้พุทธศาสนาในสมัยนาระ ได้รับการอุปถัมภ์อย่างดีจากราชสำนัก ดังเช่น สมัยพระจักรพรรดิโชมุ โปรดให้สร้างวัดทั่วประเทศ ทำให้สามัญชนสามารถเข้าไปกราบไหว้สักการะได้ จนกลายเป็นศาสนาประจำชาติควบคู่กับศาสนาชินโตที่เริ่มพัฒนา (กัจจ สุนพงษ์ศรี 2551:49) โดยมีพุทธศาสนาจากจีนแพร่เข้ามาสู่ญี่ปุ่นรวมหกนิกายด้วยกัน ซึ่งนิกายฮอสโซ นิกายริทสึ และนิกายเคงอน มีอิทธิพลอย่างมากต่อความเชื่อ และกลายเป็นนิกายต้นเค้าของงานประติมากรรมแบบลี้ลับในสมัยเฮอัน รวมทั้งส่งผลไปยังงานศิลปะ ปลายสมัยนาระเป็นช่วงที่ได้รับความนิยมในงานพุทธศิลปะสูงสุด โดยได้รับอิทธิพลมาจากจีนสมัยราชวงศ์ถัง และในปลายสมัยนาระ

รูปประติมากรรมจะมีจำนวนหน้าและมือเพิ่มขึ้น มีกายอวอบอัมสมบูรณ์ ลักษณะริ้วจิวรเป็นร่องลึกต้นคล้ายการเล่นเงาหรือ สอมปะซิกิ ที่ได้รับความนิยม สืบต่อไปจนถึงสมัยเฮอัน

ในสมัยเฮอัน พุทธแบบลี้ลับหรือลัทธิตันตระหรือวัชรยานได้เผยแพร่เข้ามาในญี่ปุ่น และเป็นพุทธศาสนาที่ผสมผสาน พราหมณ์และฮินดู จึงมีเทพเจ้าจากศาสนาฮินดูเข้ามาปะปนอยู่มากได้แก่นิกายเทนได ซึ่งจีนเรียกว่านิกายเทียนไท่ โดยหมายถึงดอกบัว และนิกายชินงอนหรือนิกายมันทรยาน ในภาษาสันสกฤต ต่อมาทั้งสองนิกายนี้ ได้รับความนิยมในหมู่ชนชั้นสูง อันเนื่องมาจาก มีการประกอบพิธีกรรมที่เน้นการบริกรรมเวทมนต์คาถาการสาธยายมนต์แบบปากต่อปาก โดยที่ไม่สามารถเปิดเผยให้สาธารณชนทั่วไป แต่จะถ่ายทอดจากครูสู่ลูกศิษย์ที่มีสติปัญญาจะสืบทอดเจตนารมณ์ได้ (มาลินี คัมภีร์ญาณนท์ 2532:95) ทั้งสองนิกายนี้ นับถือพระพุทธเจ้ามหาไวโรจนะเป็นศูนย์กลางของจักรวาลและความลี้ลับเหนือธรรมชาตินี้ แสดงออกในงานศิลปะรูปเคารพต่างๆ ภายใต้อิทธิพลราชวงศ์ถังจากจีนมากกว่าอิทธิพลจากเกาหลี ดังเช่นในสมัยนาระที่รับอิทธิพลจากจีนโดยตรง และได้ถ่ายทอดต่อมาในสมัยเฮอัน

ลัทธิชินโต ในสมัยเฮอันตอนต้นนี้ ก็ได้มีการผสมผสานกับพุทธศาสนาชัดเจนมากขึ้น จากปลายสมัยนาระ ที่มีพระภิกษุรูปหนึ่งได้อ้างว่า สุริยเทพโอะมะเตระสึได้มีพระราชเสาวนีย์กับตนว่า พระนางเป็นอวตารของพระพุทธเจ้าไวโรจนะ โดยที่พระพุทธเจ้ามักปรากฏกายแบบชาวพื้นเมือง เพื่อช่วยเหลือมนุษย์ ดังนั้นเทพในลัทธิชินโต จึงเป็นนิรมิตกายของพระพุทธเจ้า จึงทำให้ชินโตมีมณฑลเพื่อแสดงตำแหน่งที่ประทับของเทพเจ้าของตน (มาลินี คัมภีร์ญาณนท์ 2532:108) ซึ่งเทพในลัทธิชินโตนี้ จะมีหน้าที่เป็นผู้ปกป้องรักษาพุทธศาสนา ดังเช่น พระอินทร์และพระพรหม ซึ่งเป็นเทพในศาสนาฮินดู เมื่อเข้ามารวมในพุทธศาสนาของญี่ปุ่นแล้ว ถูกลดบทบาทลง โดยมีฐานะเป็นเพียงผู้พิทักษ์พุทธศาสนามารวมถึงการที่พุทธศาสนาจะได้รับการยอมรับจากผู้ที่เคร่งในความเชื่อที่ว่า ลัทธิชินโตคือลัทธิหนึ่งเดียวของญี่ปุ่น โดยปราศจากการต่อต้าน หรือเผาทำลายศาสนสถานทางพุทธศาสนา ดังเช่นในสมัยอาซูกะ

สมัยเฮอันตอนปลาย (ฟูจิวาระ) ตระกูลฟูจิวาระที่เริ่มมีอำนาจตั้งแต่ปลายสมัยนาระ ในสมัยนี้มีอำนาจทางการปกครองสูงสุด โดยที่ยังคงมีพระจักรพรรดิเป็นประมุขของชาติ ตระกูลฟูจิวาระได้อาศัยการแต่งงานกับพระจักรพรรดิในการครอบงำจักรพรรดิให้ตกอยู่ใต้อำนาจของตระกูล โดยที่ตระกูลฟูจิวาระดำรงตำแหน่ง ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน และในสมัยนี้ได้เลิกติดต่อกับจีน อันเนื่องมาจาก

ราชวงศ์ถังของจีนอ่อนแอลง ส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อการเดินทางไปเรียนรู้ศึกษาที่จีน จึงทำให้ สมัยนี้ได้เกิดสำนักทางด้านวัฒนธรรมของญี่ปุ่นเอง จึงทำให้ศิลปะเป็นแบบฉบับญี่ปุ่น และในสมัยนี้ มีการยกเลิกระบบบริหารแบบขงจื้อ ระบบป็นที่ดินทำกินแบบถ้ง จึงทำให้ที่ดินตกอยู่ในมือตระกูลร่ำรวย และวัด

คริสต์ศตวรรษที่ 9 เมืองหลวงได้กลายเป็นที่แสวงหาความรุ่งโรจน์และชื่อเสียง จึงทำให้หัวเมือง ที่อยู่ห่างไกลจากเมืองหลวงถูกละเลย จึงก่อให้เกิดชนชั้นที่สำคัญเกิดขึ้น ซึ่งก็คือ ชนชั้นนักรบ หรือชามุไร ตระกูลที่มีชื่อเสียงในสมัยนี้ได้แก่ ตระกูลไทระ และตระกูลมินาโมโตะ ทั้งสองตระกูลนี้แย่งชิงอำนาจทางการปกครอง จนในที่สุด ตระกูลมินาโมโตะเป็นฝ่ายชนะ จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคสมัย คามาคุระ หรือยุคการปกครองด้วยรัฐบาลบาคุฟุ โดยมีโชกุนเป็นผู้ปกครอง

ศาสนาในสมัยเฮอันตอนปลายนี้ พุทธศาสนายังคงมีความสำคัญ เพียงแต่พุทธศาสนา นิกายชินงอนได้รับความนิยมมากกว่านิกายเทนได และทั้งสองนิกายเกิดการแก่งแย่งกันเป็นใหญ่ อีกทั้ง นิกายชินงอนหันเหไปทางด้านไสยศาสตร์ ผีสางเทวดา ซึ่งผิดกับหลักศาสนา และพระภิกษุมักก่อการวิวาท กับพระนิกายเดียวกัน หรือนิกายอื่น ๆ ส่งผลให้ลัทธิสุชาวดีได้รับความนิยม เนื่องจากให้ความสำคัญ กับพิธีกรรมน้อย อีกทั้งสามารถบรรลุนิพพานได้โดยง่าย เพียงท่อง “เนมบุตสึ” และต่อมากลายเป็น นิกายโจโด ซึ่งนิกายนี้ ได้รับความนิยมอย่างมากในสมัยถัดมา ซึ่งก็คือสมัยคามาคุระ

จากการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาพุทธกับลัทธิชินโตที่เป็นลัทธิดั้งเดิมของญี่ปุ่น ในสมัยเฮอัน ได้ปรากฏถึงความพยายามที่จะผสมผสานพุทธศาสนาและลัทธิชินโต ทั้งการอ้าง หลักคำสอนของนิกายชินงอน ที่กล่าวว่า พระพุทธเจ้าไวโรจนะเป็นศูนย์กลางของจักรวาล จึงทำให้ได้รับการยกย่องเทียบเท่าสุริยเทพี ซึ่งเป็นเทพสูงสุดในลัทธิชินโต ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ถูกต่อต้านจากผู้เคร่งลัทธิพื้นเมือง เดิม ซึ่งก็คือ ลัทธิชินโต และในสมัยนี้ งานศิลปกรรมก็ล้วนได้รับแรงบันดาลใจมาจากศาสนา ลัทธิความเชื่อ รวมทั้งสะท้อนสภาพสังคมในสมัยนั้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวความคิดการผสมผสานพุทธศาสนากับลัทธิชินโต ในงานศิลปกรรมสมัยเฮอัน เพื่อให้เห็นถึงลักษณะการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนากับลัทธิชินโต ในงานศิลปกรรมที่ลึกซึ้งต่อไป

3.จุดประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาแนวความคิดการผสมผสานพุทธศาสนากับลัทธิชินโตผ่านรูปแบบงานศิลปกรรม

4.สมมติฐานการศึกษา

ศิลปกรรมลัทธิชินโตและศิลปกรรมพุทธศาสนาในสมัยเฮอันของญี่ปุ่น มีรูปแบบลักษณะบางอย่างที่เกี่ยวเนื่องกัน อันเนื่องมาจากการผสมผสานทางแนวความคิด ที่นำเอาหลักคำสอนทางศาสนาพุทธ มาอธิบายความเชื่อของลัทธิชินโต เพื่อให้พุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้ โดยปราศจากความขัดแย้งจากผู้เคร่งครัดในลัทธิความเชื่อชินโต

5.ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเฉพาะงานศิลปกรรมทางพุทธศาสนาและงานศิลปกรรมลัทธิชินโตที่ปรากฏในศาสนสถานสมัยเฮอัน โดยเน้นศึกษาเฉพาะงานประติมากรรมเท่านั้น

6.วิธีการดำเนินการวิจัย

- 1.ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปกรรมพุทธศาสนา ศิลปกรรมลัทธิชินโต รวมทั้งประวัติศาสตร์ในสมัยเฮอันและสมัยใกล้เคียง
2. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศิลปกรรมพุทธศาสนาและศิลปกรรมลัทธิชินโตทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
- 3.วิเคราะห์งานประติมากรรมในความเชื่อแบบพุทธศาสนากับลัทธิชินโต
4. เรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

8.เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับแนวความคิดการผสมผสานทางศาสนา และเอกสารที่เกี่ยวกับงานศิลปกรรมพุทธศาสนาและศิลปกรรมชินโต

1. เอกสารเกี่ยวกับแนวความคิดการผสมผสานทางศาสนา

Alicia Matsunaga (1969) เขียนหนังสือเรื่อง The Buddhist philosophy of assimilation กล่าวถึง ลักษณะศาสนาพุทธใหม่ในสมัยเฮอัน และวิวิธภาพผสมผสานระหว่างพุทธศาสนาและลัทธิชินโต โดยเริ่มตั้งแต่การยกฐานะพุทธศาสนาให้กลายเป็นที่นิยมในสมัยเจ้าชายโชโตกุ และพยายามประสานความเชื่อพื้นเมืองกับพุทธศาสนา เรียกว่า shimbutsu-shugo จนนำไปสู่การผสมผสานพุทธศาสนา กับความเชื่อเทพเจ้าพื้นเมือง ที่เรียกว่า honji-suijaku และเชื่อกันว่า การผสมผสานนี้เกิดขึ้นครั้งแรก ในช่วงต้นยุคเฮอัน เทพเจ้าท้องถิ่นได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นผู้ปกป้องธรรมชาติในศาสนาพุทธ และเป็นอวตารของพระโพธิสัตว์ในพุทธศาสนา

Haruki Kageyama (1973) เขียนหนังสือเรื่อง Art of Shinto กล่าวถึง สัญลักษณ์ที่สำคัญของศาสนา ชินโตในสมัยก่อน คือ กระบอก ดาบ และรัตนมณี และการที่ศาสนาพุทธได้กลายมาเป็นศาสนาหลักของ ประเทศญี่ปุ่น ได้อาศัยความเชื่อท้องถิ่น เห็นได้จากสถานที่ตั้งของวัดจะมีศาลเจ้าอยู่ด้วย เพื่อให้ ได้รับการปกป้องคุ้มครองจากคามิในท้องถิ่นนั้นๆ โดยมีความเชื่อเกี่ยวกับคามิปรากฏอยู่ว่า คามิ เป็นภาคหนึ่งของพระพุทธรูปเจ้า เช่น อะมาเตราสึ โอมิคามิ กับพระพุทธรูปเจ้าไวโรจนะ เป็นต้น แต่ใน ค.ศ. 12-13 เทพเจ้าทุกองค์ทางชินโต ก็ได้ถูกรวมเข้าไว้ทั้งหมด โดยที่การผสมพุทธศาสนากับชินโตนี้ เรียกว่า honji suijaku โดย honji มีความหมายว่า พื้นฐาน,รากฐาน ซึ่งหมายถึงพระพุทธรูปเจ้า ในขณะที่ suijaku หมายถึง ร่องรอย ที่แสดงถึง คามิของชินโต

เพ็ญศรี กาญจนมัย (2530) เขียนหนังสือเรื่อง อารยธรรมญี่ปุ่น กล่าวถึง การผสมผสาน พุทธศาสนาและชินโตในสมัยฟูจิวาระนั้นมีให้เห็นเด่นชัดในอุดมคติของคนญี่ปุ่นที่เกี่ยวกับทฤษฎี ความเชื่อที่เรียกว่า ฮอนจิ ซุยจากุ (honji suijaku) เกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด โดยเชื่อว่าคามิชินโตนั้น เป็นการกลับชาติมาเกิดของพระโพธิสัตว์ในพุทธศาสนา

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2532) เขียนหนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์ศาสนา กล่าวถึง ค.ศ.800-1700 ภิภุในพุทธศาสนาบางรูป ชี้แจงว่า เทพเจ้าของศาสนาชินโตก็คือร่างหนึ่งของพระพุทธรูปเจ้า ในพุทธศาสนา กล่าวไว้ว่า ชินโต ศาสนาพุทธ และขงจื้อ อาจรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ พุทธศาสนา ได้ถือว่า เทวดาเป็นจุดศูนย์กลาง หรือมีความสำคัญเหมือนศาสนาอื่น แต่พุทธศาสนิกชนในญี่ปุ่น

ซึ่งมีความนับถือในเทพเจ้า ก็หาทางอธิบายเข้าจนได้ ฉะนั้นนิกายของศาสนาชินโตที่ตั้งชื่อตามพุทธ จึงมีหลายนิกาย เช่น เทนได ชินโต (ชินโตที่เนื่องด้วยนิกายเทนได) นิกายพุทธศาสนาที่ชื่อเทนไดนั้น เมื่อรวมกลุ่มกับชินโตนั้น ก็อธิบายเทพเจ้าของชินโตให้เป็นปางหนึ่งของพระพุทธเจ้าไป นอกจากนี้ยังมี ชินคอน ชินโต (ชินโตที่เนื่องด้วยนิกายชินงอน) เป็นการผสมนิกายแห่งพุทธศาสนาและชินโต

ปัญญา เทพสิงห์ (2548) เขียนหนังสือเรื่อง ศิลปะเอเชีย กล่าวถึง ในสมัยแรก ๆ ลัทธิชินโต เป็นความเชื่อของชาวญี่ปุ่นที่มีอิทธิพลอย่างมากรวมทั้งงานศิลปะ เป็นลัทธิที่รวมเอาทั้งความศรัทธา ในวิญญาณ เทพเจ้า เวทมนตร์คาถา การบูชาธรรมชาติและบรรพบุรุษ แต่เมื่อวัฒนธรรมจากจีน หลั่งไหลเข้ามา ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปยอมรับความเชื่อต่างๆ จากจีน โดยลัทธิชินโตในระยะหลัง ได้รับแนวทางจากพุทธศาสนา ลัทธิขงจื้อ และลัทธิเต๋าของจีนไม่น้อย ขณะที่พุทธศาสนาในญี่ปุ่นก็ได้ นำแนวทางของลัทธิชินโตเข้ามาเจือปนด้วยเช่นเดียวกัน ศาสนาและความเชื่อของชาวญี่ปุ่น ในเวลาต่อมา จึงมีลักษณะผสมผสาน ลักษณะนี้สัมพันธ์กับงานศิลปะด้วย จึงทำให้พุทธศาสนาในญี่ปุ่นมีเอกลักษณ์ ไม่เหมือนกับพุทธศาสนาในที่อื่น

2. เอกสารที่เกี่ยวกับงานศิลปกรรมพุทธศาสนาและศิลปกรรมชินโต

Joan Stanley-Baker (1998) เขียนหนังสือเรื่อง Japanese Art กล่าวถึง เริ่มเข้าสู่สมัยเฮอัน ศาลเจ้าชินโตจะเป็นส่วนประกอบหนึ่งภายในวัดพุทธศาสนา และวัดทางพุทธศาสนาจะตั้งอยู่ในบริเวณของศาลเจ้าชินโต เทพชินโตถูกสร้างให้เป็นร่องรอยสำแดงทางพุทธศาสนาของนิกายชินงอนและมักจะประดิษฐานอยู่ข้างๆพระพุทธรูป

พระมหาอุทัย รมมสาโร (2516) เขียนหนังสือเรื่อง พระพุทธศาสนาและโบราณคดีในทวีปเอเชีย กล่าวถึง พระภิกษุในหลายนิกาย ได้มีความเห็นว่า เทพเจ้าของศาสนาชินโตนั้นอาจจะเป็นอวตารต่าง ๆ ของพระโพธิสัตว์หรือของพระพุทธเจ้าหลายพระองค์ก็ได้ เรียกว่า Bonchi Suijaku คือว่า สภาพเดิมของพระโพธิสัตว์หรือของพระพุทธเจ้านั้นได้เสด็จลงมาหรือมาปรากฏในรูปของเทพเจ้าแห่งศาสนาชินโต นิกายเทนไดได้กล่าวว่า เทพเจ้าของศาสนาชินโตนั้นได้เข้ามารับตำแหน่งในพระพุทธศาสนา โดยถือเอาว่า เทพเจ้านั้นเป็นอวตารของพระโพธิสัตว์ ส่วนนิกายชินงอนกล่าวว่า เป็นรูปปรากฏของพระพุทธเจ้า และใน

ปลายเฮอัน การรวบรวมคำสั่งสอนของศาสนาให้ปะปนกันก็ได้รับความสำเร็จ การรวบรวมศาสนาเช่นนั้น เรียกชื่อว่า ไรโอบูชินโต (Ryobushinto) แปลว่า “ชินโตของโลกทั้งสอง” เรียกในนิกายชินงอน ส่วนนิกายเทนได เรียกว่า อิชิจิตชู ชินโต (Ichijitsu Shinto) แปลว่า ชินโตแห่งความจริงเป็นเอก ตามสถานที่ใกล้ๆ โบสถ์ชินโตต่างๆ ไป ได้สร้างโบสถ์ของพุทธศาสนาไว้คู่กันด้วย ในโบสถ์ของพุทธศาสนา นั้น ได้มีการเคารพบูชาเทพเจ้าชินโตของวัดที่ตั้งอยู่คู่กันด้วย แต่ที่โบสถ์ชินโตไม่มีพระพุทธรูป เนื่องจาก เทพเจ้าชินโตเป็นองค์อุปถัมภ์รักษาโบสถ์ของพระพุทธรศาสนา

เจมส์ แจ็กสัน จาร์เวส (2545) เขียนหนังสือเรื่อง ชำเลียงแลศึลปะญี่ปุ่น กล่าวถึง พุทธศาสนาจำกัดให้ บูชารูปเคารพให้มีอยู่เฉพาะรูปจำลองของผู้ก่อตั้งศาสนาเท่านั้น และเมื่อพุทธศาสนาแพร่เข้าสู่ประเทศญี่ปุ่น พุทธศาสนาก็ได้นำเอาส่วนหนึ่งของเครื่องประกอบของตนไปใส่ให้ศาสนาชินโต ในรูปของการตกแต่ง ประดับประดาแทนบูชา สร้างชนชั้นพิเศษอันประกอบด้วยคนธรรมดาที่ดี ๆ ขึ้น ให้มีหน้าที่คอยจัดการดูแล สักการะสถาน และชินโตก็ได้ให้หีบห่อเอากะระกาศักดิ์สิทธิ์ไปตั้งไว้บนโต๊ะบูชา รวมทั้งรูปจำลอง บางอย่างก็นำมาใช้ในระยะหลัง เช่น สัตว์ที่เป็นส่วนผสมของสุนัข-สิงโต ที่เรียกว่า สิงห์หรือ โกมะ-อิเนา เป็นผู้พิทักษ์วัด

กัจจ สุนพงษ์ศรี (2551) เขียนหนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์ศึลปะญี่ปุ่น กล่าวถึง ลัทธิชินโตสามารถ ยกระดับขึ้นเป็นศาสนาด้วยการปรับปรุงโดยนำพุทธศาสนาเข้าไปผสมผสาน ซึ่งเรียกว่า เรียวชินโต ดังเห็นร่องรอยการนำเทวีสุริยเทพของชินโตเป็นอวตารของพระพุทธเจ้าไวโรจนะ ท่านคุไก ปฐมอาจารย์ ของนิกายชินงอนอันลึกลับได้นำความเร้นลับของชินโตเข้าไปด้วย และในสมัยนี้ลัทธิชินโตเริ่มมีการทำ ประติมากรรมรูปเคารพขึ้น ซึ่งแต่เดิมไม่เคยมี เช่น รูปเทพเจ้าฮาจิมัน เทพแห่งสงคราม เป็นต้น โดยมี นิกายชินงอนให้การสนับสนุน มักมีห้องสำหรับประดิษฐานเทวรูปชินโตไว้ในวัดพุทธด้วย

มาลินี คัมภีร์ญานนท์ (ม.ป.ป.) เขียนหนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์ศึลปะญี่ปุ่น กล่าวถึง ชินโต หรือ “วิถีทางแห่งพระเจ้า” เป็นความเชื่อพื้นเมืองในปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ ผีสางเทวดา ดันไม้บึงงอ หรือ ก้อนหินรูปทรงแปลก ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ชาวพื้นเมืองเชื่อว่ามีเทพเจ้า(คามิ)สิงสถิตอยู่ และมีอำนาจ ที่จะคลบ้นดาลให้ธรรมชาติเกิดปรากฏการณ์แปลกประหลาดขึ้นได้ เทพเจ้าที่สำคัญ ๆ ได้แก่ สุริยเทพิ อะมะเตระสึ ซึ่งเป็นเทพสูงสุด เชื่อกันว่าองค์จักรพรรดิญี่ปุ่นก็สืบเชื้อสายมาจากสุริยเทพิองค์นี้

เทพอะจิมัน เป็นเทพเจ้าแห่งความรุนแรงและสงคราม บรรดาเทพต่าง ๆ ในลัทธิชินโตไม่เคยปรากฏ มีรูปเคารพ ไม่มีคัมภีร์ และกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมแต่อย่างใด แต่เมื่อพุทธศาสนาเข้ามาในญี่ปุ่น พุทธศาสนาใช้นโยบายที่จะเข้าถึงชาวพื้นเมือง ด้วยการแทรกซึมเข้ากับความเชื่อพื้นเมือง การผสมผสานระหว่างศาสนาทั้งสองเริ่มมีขึ้นในยุคเทมเปียว เมื่อพระภิกษุเกียวกิ ซึ่งเป็นหัวแรงสำคัญในการก่อสร้าง วัดโตได ได้แพร่ความเชื่อที่ว่า สุริยเทพโอะมะเตะระสี ได้มีพระราชเสาวนีย์กับตนว่าพระนางเป็นอวตารของพระพุทธรเจ้าไวโรจนะ การสังเคราะห์ศาสนาทั้งสองเข้าด้วยกันเด่นชัดขึ้นเมื่อท่านคุโ กุ แห่งนิกายชินงอน เริ่มแพร่ความคิดที่ว่าพระพุทธรเจ้ามักปรากฏพระวรกายแบบชาวพื้นเมือง เพื่อช่วยเหลือมนุษย์ ดังนั้นในสมัยโจกัน จึงพบเทพเจ้าหรือเทพีแห่งศาสนาชินโตที่เป็นนิรมิตกายของพระพุทธรเจ้า บ่อยครั้งจะพบรูปเคารพของทั้งสองศาสนาในวิหารเดียวกัน และถือเสมือนว่า เทพเจ้าของลัทธิชินโต เป็นร่องรอยสำแดงของพระพุทธรเจ้า เรียก นิमितแห่งการสังเคราะห์นี้ว่า “ชิน โตทวิภาพ หรือ เรียวบุชิน โต” ความใกล้ชิดระหว่างชินโตและพุทธศาสนาแบบลี้ลับนี้มีมากถึง ขนาดที่ว่าศาสนาชินโตมีมณฑล แสดงตำแหน่งที่ประทับของเทพเจ้าของตนเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยพบว่า แนวความคิดการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนากับลัทธิชินโตในสมัยเฮอัน เรียกว่า honji suijaku/ bonchi suijaku/ ryobushinto หรือชินโตทวิภาพ อธิบายถึงความเชื่อที่ว่า คามิในลัทธิชินโตนั้นเป็นอวตารหรือปางหนึ่งของพระพุทธรเจ้าในศาสนาพุทธ ได้แก่ผลงานของ Alicia Matsunaga (1969) Haruki Kageyama(1973) และสุชิฟ ปุญญานุภาพ (2532) เพ็ญศรี กาญจ โนมัย (2530) เสนอความเชื่อเรื่องฮอนจิ ชูยจากุ เป็นเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิด และเชื่อว่าคามิในชินโตกลับชาติมาเกิดเป็นพระโพธิสัตว์ในศาสนาพุทธ ส่วนปัญญา เทพลิงห์ (2548) เสนอความเชื่อลัทธิชินโต เป็นลัทธิที่รวมเอาทั้งความศรัทธาในวิญญูณ เทพเจ้าเวทมนตร์คาถา การบูชาธรรมชาติและบรรพบุรุษ เมื่อวัฒนธรรมจีนเข้าสู่ญี่ปุ่น ลัทธิชินโตในระยะหลังได้รับแนวทางจากพุทธศาสนา ลัทธิขงจื้อ และลัทธิเต๋าของจีน ขณะที่พุทธศาสนาในญี่ปุ่นได้นำแนวทางของลัทธิชินโตเข้ามาเจือปนด้วย

ส่วนลักษณะงานศิลปกรรมที่ปรากฏนั้น ศาสนสถานของชินโตและพุทธศาสนาจะตั้งอยู่

ในสถานที่ใกล้ๆ กัน บางครั้งจะพบรูปเคารพของทั้งสองศาสนาในวิหารเดียวกัน และสัญลักษณ์ของศาสนา ทั้งพุทธศาสนาและลัทธิชินโตนั้น เกิดการแลกเปลี่ยนและผสมผสานกัน เห็นได้จากงานจิตรกรรมและ ประติมากรรม ได้แก่ผลงานของ Joan Stanley-Baker (1998) พระมหาอุทัย ฐมฺมสาโร (2516) เจมส์ แจ็กสัน จาร์เวส (2545) กำจร สุนพงษ์ศรี (2551) และมาลินี คัมภีร์ญาณนท์ (ม.ป.ป.)

อนึ่ง การศึกษาแนวความคิดการผสมผสานพุทธศาสนากับลัทธิชินโตในงานศิลปกรรมสมัยเฮอัน ยังไม่มีผู้ใดศึกษา ทั้งที่การผสมผสานของศาสนากับลัทธิความเชื่อดั้งเดิมในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ที่ทำให้ศาสนาในประเทศญี่ปุ่นเต็มไปด้วยเอกลักษณ์ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงประสงค์จะศึกษา แนวความคิดการผสมผสานพุทธศาสนากับลัทธิชินโตในงานศิลปกรรมสมัยเฮอัน เพื่อให้เห็นถึงลักษณะการผสมผสาน ที่ปรากฏในงานศิลปกรรม และเป็นการขยายขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับงานศิลปกรรมทางศาสนา ในประเทศญี่ปุ่นให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ความเชื่อลัทธิชินโต

ชินโต 神道 หรือ “วิถีทางแห่งพระเจ้า” เป็นความเชื่อพื้นเมืองในปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ ผีสางเทวดา ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ ตลอดจนธรรมชาติทั่ว ๆ ไป โดยชาวพื้นเมืองเชื่อว่า มีเทพเจ้า หรือ คามิ สิ่งสถิตอยู่ และมีอำนาจที่จะคลั่งคลุ้มให้ธรรมชาติเกิดปรากฏการณ์แปลกประหลาดขึ้นได้ (มาลินี คัมภีร์ญานนท์ 2532:107)

เทพเจ้าในลัทธิชินโต ปรากฏในคัมภีร์โคจิเกกิที่เขียนขึ้นในสมัยเฮอัน เป็นคัมภีร์ที่กล่าวถึงการกำเนิดของหมู่เกาะญี่ปุ่น โดยเทพอิซานากิและเทพอิซานามิ การกำเนิดพระนางอะมาเตราสุ โอมิคามิ ผู้ปกครองสรวงสวรรค์ ซึ่งเทพนินิจิ ผู้เป็นพระปนัดดาของพระนางอะมาเตราสุ ได้เสด็จลงมาปกครองและเป็นบรรพบุรุษของจักรพรรดิองค์แรกของญี่ปุ่น รวมถึงที่มาของจักรพรรดิที่เชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากพระนางอะมาเตราสุ หรือสุริยเทพี

ในระยะแรกไม่มีการสร้างศาลเจ้า จนกระทั่งศตวรรษที่ 4 ที่ญี่ปุ่นรวมเป็นแคว้นยามาโตะจึงได้เกิดการสร้างศาลเจ้าบูชาคามิ หรือเทพในลัทธิชินโตขึ้น แต่ไม่มีรูปเคารพ โดยมีเพียงสิ่งของสามสิ่ง ได้แก่ กระบอก ดาบ ลูกปัด เป็นเครื่องเคารพ อยู่ในศาลเจ้าเท่านั้น

ในสมัยอะสุโอะ(นาระตอนต้น) มีการบูรณปฏิสังขรณ์ศาลเจ้าทั่วประเทศ ในสมัยจักรพรรดิเทมมู ปีค.ศ. 686 รวมถึงให้มีการปฏิสังขรณ์ศาลเจ้าอิเซ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของลัทธิชินโตทุก ๆ ยี่สิบปี

พุทธศาสนาในญี่ปุ่น

พุทธมหายาน

พุทธศาสนาเกิดขึ้นที่อินเดีย ภายใต้อินดู เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง พุทธศาสนาจึงได้ปรับเทพฮินดูเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพุทธ ในฐานะพระโพธิสัตว์

มหายาน แปลว่า ยานอันยิ่งใหญ่ ซึ่งมีความหมายถึง หนทางที่จะช่วยให้สรรพสัตว์ จำนวนมหาศาลหลุดพ้น นิทานนี้เกิดขึ้นหลังจากการสังคายนาครั้งที่ 2

ความเชื่อเรื่องพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์

พุทธศาสนาหายาน ได้กล่าวถึง ยาน 3 ประการ เพื่อมุ่งหลุดพ้นจากความทุกข์
อันได้แก่ สวากยาน ปัจเจกยาน และโพธิสัตว์ยาน

สวากยานหมายถึง ยานของพระสาวกที่มุ่งสู่อรหัตถภูมิ ซึ่งรู้แจ้งในอริยสัจ 4

ปัจเจกยาน หมายถึง ยานของพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้รู้แจ้งด้วยตนเอง แต่ไม่อาจ
แสดงธรรมสั่งสอนผู้อื่นได้

โพธิสัตว์ยาน หมายถึง ยานของพระโพธิสัตว์ผู้มีน้ำใจกว้างขวาง ประกอบด้วย
พระมหากรุณาในสรรพสัตว์ ก้าวล่วงอรหัตถภูมิ จึงกล่าวได้ว่าโพธิสัตว์ยานเป็นการสร้างเหตุอันมี
พุทธภูมิเป็นผล หรือกล่าวได้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในนิคายมหายานนั้นคือพระโพธิสัตว์
ที่ได้สร้างบารมีมา ด้วยการช่วยสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์

ประเภทของพระพุทธเจ้า

พระพุทธศาสนาหายานได้แบ่งประเภทของพระพุทธเจ้าหายานออกเป็น
3 ประเภทคือ พระอาทิพุทธเจ้า พระฉานิพุทธเจ้า และพระมานุชิพุทธเจ้า

พระอาทิพุทธเจ้านั้นหมายถึง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ประถม เป็นผู้ให้กำเนิด
พระพุทธเจ้าอื่นๆ รวมทั้งพระโพธิสัตว์และสรรพสิ่งต่างๆ เป็นผู้เกิดเอง ไม่มีเบื้องต้นและเบื้องปลาย

พระ ฉานิพุทธเจ้า เกิดขึ้นจากอำนาจของพระอาทิพุทธเจ้า เป็นอุปปาติกะ
ไม่ต้องมีบิดามารดาผู้ให้กำเนิด พระฉานิพุทธเจ้าไม่ใช่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เสด็จลงมาตรัสรู้ในโลก
มนุษย์ แต่สถิตอยู่ในแดนพุทธเกษตร

พระมานุชิพุทธเจ้าคือ พระพุทธเจ้าที่เสด็จมาตรัสรู้ในโลกมนุษย์

โดยจะพบว่า พระอาทิพุทธเจ้า พระฉานิพุทธเจ้า และพระมานุชิพุทธเจ้า ล้วนเป็น
อันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะต่างถือกำเนิดจากอาทิพุทธเจ้าทั้งสิ้น เพียงแต่เป็นการแปลงรูปให้เหมาะสมกับ
การสั่งสอนสัตว์โลกเท่านั้น

ตรีกาย

ในพระพุทธศาสนาดั้งเดิมกล่าวถึงกายของพระพุทธเจ้าว่ามี 2 กาย คือ นิรมานกายและ
พระธรรมกาย แต่เมื่อเวลาผ่านไป มหายานได้พัฒนากายที่ 3 ขึ้นมา เรียกว่า สัมโภคกาย ซึ่งเป็นกายทิพย์

1. นิรมาณกาย คือ กายที่ยังตกอยู่ในไตรลักษณ์ของพระพุทธเจ้า คือความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนมนุษย์ทั่วไป มหายานเชื่อว่า พระพุทธเจ้าที่มาตรัสรู้ในโลกในสภาวะนิรมาณกายนี้ เพราะถูกเนรมิตจากสัม โภคกาย

2. สัม โภคกาย คือกายที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า ซึ่งไม่มีการแตกดับ อยู่ในสภาวะที่เป็นทิพย์ อยู่ชั่วนิรันดร์กาล

3. ธรรมกาย มหายานหมายถึง สภาวะอันเป็นอมตะ เป็นสิ่งไร้รูป ไม่อาจรับรู้ด้วยอำนาจสัมผัส ไม่มีเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด

ทั้ง 3 ของพระพุทธเจ้า ตามหลักสอนของมหายาน จึงมีความเป็นอันเดียวกัน แตกต่างกันเพียงสภาวะของการแสดงออก โดยนิรมาณกายนั้นเป็นการนิรมิตตน มาจากสัม โภคกาย และสัม โภคกายเป็นการนิรมิตตนมาจากธรรมกาย ถือว่าเป็นสภาวะอมตะนิรันดร์

ประเภทของพระโพธิสัตว์ผู้มุ่งสู่พุทธภูมิ

คำว่า “ พระโพธิสัตว์ ” แปลว่า ผู้ซึ่งอยู่ในโพธิ์ คือความรู้ คือผู้จักได้ตรัสรู้ เป็นพระพุทธเจ้าในเบื้องหน้า ซึ่งมหายานแบ่งโพธิสัตว์ออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. พระฉานโพธิสัตว์ เป็นพระโพธิสัตว์ที่กำหนดไม่ได้ว่าเกิดเมื่อใด แต่เกิดก่อนพระศากยมุนีพุทธเจ้า เป็นผู้บรรลุปุทธภูมิแล้วแต่ไม่ไปเพราะมุ่งจะช่วยสัตว์ให้พ้นทุกข์ จึงไม่เสด็จเข้านิพพาน พระฉานโพธิสัตว์ที่สำคัญที่ควรทราบคือ

1.1 พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ คุณธรรมพิเศษคือ มหากรุณา

1.2 พระมัญชุศรีโพธิสัตว์ มีความสามารถพิเศษในการเทศนา

ให้คนเกิดปัญญา

1.3 พระมหาสถามปราปต์โพธิสัตว์ สามารถรู้ถึงความต้องการทางสติปัญญาของสรรพสัตว์ ทรงมีปัญญาเยี่ยม ใช้ปัญญาทำลายอวิชชา

1.4 พระสมันตภัทรโพธิสัตว์ เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความกรุณาหน้าที่สำคัญคือการรื้อชนสัตว์ออกจากนรก

1.5 พระวัชรปาณีโพธิสัตว์ มีสัญลักษณ์เด่นคือ ทรงสายฟ้าในพระหัตถ์ เป็นสัญลักษณ์แห่งการฟาดพินกิเลส ตัณหาทิ้งปวง

2. พระมานุญโพิธัสต์ว์ เป็นพระโพิธัสต์ว์ที่อยู่ในสภาพมนุษย์ทั่วไป ยังต้องฝึกอบรมตนเอง และทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้อื่น ไปพร้อมๆ กัน

ประวัติพุทธก่อนและในสมัยอาลีเกะ

พุทธศาสนาหายาน ได้เผยแพร่จากอินเดียเข้าสู่จีน ในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างปลายสมัยราชวงศ์ซีฮั่น (สันตวันตก 206 ก่อน ค.ศ.- ค.ศ. 25) ต้นราชวงศ์ตงฮั่น (สันตวันออก ค.ศ. 25 – ค.ศ. 220) แต่แพร่หลายในจีนเมื่อสมัยราชวงศ์ฮั่น และได้แผ่ขยายเข้าสู่เกาหลี ในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๔ ซึ่งตรงกับสมัยสามอาณาจักรของเกาหลี คือ อาณาจักรโกกูเรียวทางตอนเหนือ เพกเจ (ญี่ปุ่นเรียกกูดาระ) ทางตะวันตกเฉียงใต้ และซิลลาทางตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่นได้รับพุทธศาสนาจากอาณาจักรเพกเจ โดยมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองแฝงอยู่ด้วย เพื่อให้ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่อาณาจักรเพกเจ และญี่ปุ่นมีอาณาจักรทางทหารที่เรียกว่า มิมานะ หรือคยา ในภาษาเกาหลี อยู่ทางตอนใต้สุดของคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งตรงกับสมัยอาลีเกะของญี่ปุ่น

พุทธศาสนาแพร่เข้ามาสู่ญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการในช่วงกลางศตวรรษที่ ๖ (ค.ศ. 552) ในระยะแรกคนญี่ปุ่นยังไม่เข้าใจด้านปรัชญา และแก่นที่แท้จริงของศาสนาพุทธเป็นเพียงศาสนาที่มีไว้เพื่อสวดมนต์ขอพรยามเจ็บป่วยเท่านั้น เนื่องมาจากประเทศญี่ปุ่นมีศาสนาท้องถิ่นมาก่อนแล้ว อันได้แก่ลัทธิชินโต และการนับถือเทพเจ้าตามท้องถิ่นต่างๆ ประเทศญี่ปุ่นในแต่ละท้องถิ่นจะมีการนับถือเทพเจ้าแตกต่างกันไปเรียกว่าคามิแต่ละหมู่บ้านจะมีคามิประจำหมู่บ้าน แต่ก็มีบ้างที่จะมีการนับถือคามิจากต่างหมู่บ้าน จึงมีการรับพุทธศาสนาเข้ามาในฐานะคามิจากต่างชาติ ดังนั้นในสมัยแรกๆที่พุทธศาสนาเข้ามาจึงให้ความเคารพในรูปแบบเทพเจ้าหรือคามิเท่านั้น

ในสมัยอาลีเกะ ได้เกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในฝ่ายปกครอง อีกทั้งพุทธศาสนาเมื่อเผยแพร่เข้าสู่คาบสมุทรเกาหลี ก็ได้นำพาความเจริญจากจีนเข้าสู่เกาหลีด้วยเช่นกัน และเมื่อพุทธศาสนาได้เผยแพร่ไปยังราชสำนัก จึงส่งผลให้เจ้าชายโซโดกุ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในสมัยจักรพรรดินิสูอิโกะ (ค.ศ. 592-628) จึงได้วางรากฐานพุทธศาสนาอย่างมั่นคงในประเทศญี่ปุ่น มีการคัดเลือกคัมภีร์เพื่อทำอรรถกถาอธิบายเพื่อใช้เป็นหลัก เรียกว่า “ซันเกียวอิโซ” ได้แก่ ยุอิเมเกียว(วิมลกิริตีสูตร) โชมันเกียว(ศรีมาลาเทวีสูตร) และฮกเกะเกียว (สัทธรรมปณฺฑริกสูตร)

เนื่องจากว่ามีช่างฝีมือจากจีนและเกาหลีเข้ามาสู่ญี่ปุ่นมาก จึงก่อให้เกิดพุทธประติมากรรมเกิดขึ้น โดยมากมักจะหล่อด้วยสำริด แต่ก็มีกรนำไม้เนื้อหอม และง่ายต่อการแกะสลักทำเป็นรูปพุทธประติมากรรม อาจมีการลงรักปิดทอง หรือระบายสีก็ได้

สมัยนาระ

อะกุโฮ

การปกครอง เกิดการปฏิรูปไทกะเกิดขึ้น เมื่อปี ค.ศ. 645 จึงทำให้ญี่ปุ่นได้รับศิลปวัฒนธรรม รวมถึงแนวการปกครองจากจีนโดยตรง ซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์ถัง และเนื่องจากว่าคำสอนของพุทธศาสนาก่อให้เกิดความเชื่อเรื่องสันติภาพภายในประเทศ และความมั่นคงของราชบัลลังก์ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การดูแลของพระพุทธเจ้าและสาวก ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปที่ดำเนินถึงความเท่าเทียมกันและรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวในชาติ พุทธศาสนาจึงได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากราชสำนัก

ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 7 และ 8 มีนิกายพุทธศาสนาแพร่จากจีนมาสู่ญี่ปุ่น รวมหกนิกาย ได้แก่ นิกายโจจิสี (สันสกฤตเรียก สัตยาลิทธิ) นิกายชันรอนหรือนิกายตรีศาสตร์ นิกายฮอสโซ (นิกายโยคาจารย์ หรือธรรมลักษณะ) นิกายกุชะรอนหรือนิกายอภิธรรมโกศ นิกายริทสี หรือนิกายวินัย และนิกายเคงอนหรือนิกายอวตัมสก หรือบุษปมาลา โดยที่นิกายฮอสโซ นิกายริทสี และนิกายเคงอน มีอิทธิพลอย่างมากต่อความเชื่อ และกลายเป็นต้นเค้างานประติมากรรมแบบลี้กลับที่นิยมในสมัยเฮอัน (มาลินี คัมภีร์ญาณนธ์ 2532:49)

พุทธศาสนาได้มีบทบาทและแทรกซึมในขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวญี่ปุ่นอย่างรวดเร็ว เช่น ประเพณีการเผาศพแทนการฝังไว้ใต้เนินดิน รวมถึงความเชื่อเรื่องบุญกุศล จึงทำให้ผู้มีฐานะดีทางสังคมนิยมสร้างวัดอุบุชา วัด เป็นต้น

พุทธประติมากรรมในสมัยอะกุโฮ ได้รับอิทธิพลมาจากจีนในสมัยราชวงศ์ฉินเหนือ และโจวเหนือ ตอนปลายได้รับอิทธิพลจากสมัยราชวงศ์สุยและราชวงศ์ถังตอนต้น จะมีลักษณะพระเศียรเป็นรูปไข่ พระอุษณิษะที่โป่งยื่นออกจากกลางศีรษะ พระนลาटकว้าง และมีไรพระเกศา

เป็นเส้นตัดตรงคมลึก พระขนง โกงโค้ง พระเนตรปิดครึ่งเดียว พระโอษฐ์หยักเป็นร่อง พระศอสั้นเป็นปล้อง ครองจีวรที่มีริ้วตกลงมาเป็นวงโค้ง เส้นจีวรคมลึก ผ้าจีวรบางคลึงแนบพระวรกายที่เหมือนร่างมนุษย์ ปรางภูพระพักตร์อ่อนโยนมีความเมตตากรุณาคล้ายใบหน้าผู้เยาว์หรือสตรีเพศ และรูปประติมากรรมสมัยชเวโกโยเกือบเป็นประติมากรรมลอยตัว ซึ่งสามารถเห็นได้รอบตัว แต่มาสมบูรณ์ในสมัยแทมเปียว ซึ่งแตกต่างจากในสมัยฮาสิกะ ที่เห็นด้านหน้าเพียงด้านเดียว (มาลินี คัมภีรญาณนท์ 2532:50-51)

แทมเปียว

ย้ายเมืองหลวงจากเมืองพูจิวาระ เป็นเมืองเฮอิโจ(นาระ) พุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ในสมัยจักรพรรดิโชมุ ค.ศ. 724-749 ทรงนำพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับการปกครองแบบกึ่งศาสนา กึ่งการเมือง มีการยึดถือรูปเคารพ และคัมภีร์สำหรับสักการบูชา อันได้แก่ คัมภีร์สุวรรณประภาโสตตมสูตร เนื่องจากมีเนื้อหาในการป้องกันประเทศ ปกป้องพุทธมามกะ และศาสนาด้วย

พระภิกษุเกียวกิ (ค.ศ. 668 – 748) ซึ่งเป็นหัวแรงสำคัญในการก่อสร้างวัดโตได ได้แพร่ความเชื่อที่ว่า สุริยเทพีอะมะเตราสึได้มีพระราชเสาวนีย์กับตนว่า พระนางเป็นอวตารของพระพุทธเจ้าไวโรจนะ

พุทธประติมากรรมได้รับอิทธิพลจากจีนสมัยราชวงศ์ถัง โดยมีการนำเทคนิคและวัสดุใหม่ ๆ มาผลิตผลงาน ที่นิยมคือดินเหนียว เนื่องจากให้รายละเอียดเหมือนจริงเป็นธรรมชาติมากกว่า และการแกะสลักจากไม้ทั้งหมด รักแห่งแกนไม้ ในช่วงปลายสมัยแทมเปียว ได้หันเหไปสู่ความนิยมในพุทธศาสนาแบบวัชรยาน จึงทำให้รูปประติมากรรมมีจำนวนหน้าและมือเพิ่มมากขึ้น มีร่างกายลำสันแน่นเนื้อหนัง นอกจากนี้มีการใช้เทคนิคการเล่นเงาผ้า หรือฮอมปะชิกิ

สมัยเฮอัน

โจกัน

เกิดการย้ายไปยังเมืองเฮอันเกียว เมื่อพุทธศาสนาสมัยนาระเริ่มเสื่อมลง พุทธศาสนาแบบวัชรยานได้เข้ามาสู่ญี่ปุ่น ได้แก่ นิกายเทนได (จีนเรียกว่า นิกายเทียนไท่ หมายถึง ดอกบัว) และ นิกายชินงอน (จีนเรียกจินเอิน หมายถึง คำพูดที่แท้) ซึ่งพุทธแบบวัชรยานแพร่หลาย อยู่ในอินเดียราวค.ศ. 6 – 7 เป็นพุทธศาสนาที่ผสมกันระหว่างศาสนาพุทธ พราหมณ์ และฮินดู เน้นการใช้เวทมนต์คาถา การบริกรรม การสาธยายมนต์ เป็นต้น และได้แพร่เข้าสู่จีน ต่อมาจีนมีการทำลายล้างพระพุทธศาสนาครั้งใหญ่ในปี ค.ศ. 845 พุทธศาสนาแบบวัชรยานจึงไม่เติบโตในจีน แต่มาแพร่หลายในญี่ปุ่นสมัยเฮอันตอนต้น โดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นสูง

พระภิกษุสองท่านที่เป็นผู้นำพุทธศาสนาแบบวัชรยาน ได้แก่ พระภิกษุไซโจ หรือแดงเกียว ไดอิชิ ผู้ก่อตั้งนิกายเทนได ยึดปัทมสูตรเป็นหลัก และพระภิกษุคุโค หรือ โคโบ ไดอิชิ ผู้ก่อตั้งนิกายชินงอน ซึ่งพุทธศาสนาแบบวัชรยานเริ่มแพร่หลายในญี่ปุ่นอย่างแท้จริงเมื่อท่านคุโค กลับมาจากจีน โดยได้นำเอา นิกายชินงอน มาเผยแพร่ในญี่ปุ่น ที่วัดคองโกบุ บนภูเขาโกยา

นิกายเทนได

เป็นนิกายที่สืบทอดแนวความคิดมาจาก พุทธศาสนานิกายเทียน-ไท่ (T'ien-T'ai หรือแปลว่า ดอกบัว) ของจีนก่อตั้งขึ้นโดยไซโซ (Saicho) (ค.ศ. 767-822) ซึ่งเป็นที่รู้จัก หลังมรณภาพว่า เดงเกียว ไดอิชิ (Dengyo Daishi)

ภาพที่ 1 Painting of Saichō

ที่มา Saichō [online]. Available from 11 February 2013.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Saichō>

ท่านได้สร้างวัดเอนเรียคุจิ(Enryakuji) ขึ้นบนไหล่เขาแห่งภูเขาเออิ (Hiei) ใกล้กรุงเกียวโต (Kyoto) ในขณะนั้นเป็นเมืองหลวงของญี่ปุ่นมาตั้งแต่ปี ค.ศ.798 วัดแห่งนี้กลายเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาในประเทศญี่ปุ่นมาเป็นเวลาเกือบ 800 ปี และในช่วงเวลาแห่งความรุ่งโรจน์นั้น พระภิกษุของวัดนั้นได้มีบทบาททางการเมืองเป็นอย่างสูงด้วย

แนวความคิดโดยพื้นฐานของนิกายเทนไดก็คือ สัจจะมีเพียงหนึ่ง แต่สัจจะซึ่งมีเพียงหนึ่งนี้สามารถที่จะแสดงออกได้ในหลายวิธีด้วยกัน ดังนั้น นิกายเทนได จึงยอมรับพุทธศาสนาในทุกนิกายว่าอาจนำผู้ปฏิบัติไปสู่ความหลุดพ้นได้ด้วยกันทั้งนั้นและยึดถือคัมภีร์สัทธรรมปุณฑริกสูตรเป็นหลัก

หลักปฏิบัติของนิกายเทนไดเน้นการทำสมาธิภาวนาเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งหลักนิกายนี้ก็ยังยอมรับหลักศรัทธาในพระอมิตาพุทธเจ้าด้วย หลักศรัทธานี้เป็นที่นิยมแพร่หลายต่อมาในนิกายโจโด

นิกายชินงอน

คำว่า ชินงอน (Shingon) ซึ่งแปลว่า คำพูดอันบริสุทธิ์ มาจากรากศัพท์ภาษาสันสกฤต ซึ่งแปลว่า สูตรเวทมนตร์ พุทธศาสนานิกายชินงอน เป็นนิกายวัชรยาน ก่อตั้งขึ้นโดย คุไก (Kukai) (ค.ศ. 774-835) ซึ่งได้รับนามหลังมรณภาพว่า โคโบ ไดชิ (Kobo Daishi) ท่านได้เดินทางไปศึกษาพุทธศาสนาในประเทศจีน และเมื่อกลับมาถึงญี่ปุ่นแล้ว ท่านได้สร้างวัดขึ้นบนภูเขาโคยะ ซึ่งท่านได้รับการกล่าวขวัญว่าเป็นพระโพธิสัตว์องค์หนึ่งและเป็นตัวแทนบนพื้นโลกของมิโรคุ (Miroku) หรือ พระศรีอาริยเมตไตรย์ ซึ่งจะเป็นพระพุทธเจ้าผู้จะมาอุบัติในอนาคต

นิกายชินงอนมีหลักคำสอนว่า แก่นแท้ของจักรวาลซึ่งเป็นสิ่งที่มีห้ศรรยและเร้นลับนั้นจะแสดงออกได้ดคีก็โดยผ่านสัญลักษณ์และพิธีกรรมเท่านั้น นิกายชินงอนได้ผสมผสานความเชื่อของพระพุทธศาสนากับศาสนาชินโตเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชีวิตทางศาสนาของชาวญี่ปุ่น และอธิบายว่า พระศาขมุนีพุทธเจ้าในประวัติศาสตร์และคามิในศาสนาชินโตต่างก็มาจากสัจจะอันสูงสุดอย่างเดียวกัน ดังนั้น พุทธศาสนากับศาสนาชินโตจึงสามารถเข้ากันได้ ในความรู้สึกนึกคิดของชาวญี่ปุ่น

ประวัติท่านคุโ

ภาพที่ 2 Kukai(774-835)

ที่มา : kukai [online]. Available from 11 February 2013.

http://www.asunam.com/kukai_page.htm

ผู้ก่อตั้งคือ ท่านคุโ ไคโบ ไดอิชิ คุโ เกิดในปี ค.ศ. 774 เป็นบุตรของท่านหญิงทามะ โยริแห่งตระกูลอะโตะ กับท่านสะเอคิ ทะกิมิ ซึ่งมีสายเจ้าในจังหวัดสะนุคิแห่งเกาะชิโกกุ ในวัยเด็ก บิดาของเขาเป็นอดีตเจ้า ผู้เริ่มตกอับ ขณะที่มารดาของเขาเป็นผู้มีการศึกษาสูง และเก่งในเรื่อง การแต่งโคลงกลอน คุโคงได้รับส่วนที่ดีเด่นทั้งจากบิดาและมารดาของเขามาเป็นแน่ จึงทำให้เขาเป็นผู้ที่มีขัตติยะมานะแบบคนชั้นสูงตาม บิดาของเขา

แต่ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้มีพรสวรรค์ในการเขียนโคลงกลอนภาษาจีน คุโคือเป็นเด็กฉลาดมาก เขาได้รับการอบรมเกี่ยวกับลัทธิขงจื้อตั้งแต่เด็ก โดยครูซึ่งเป็นพี่ชายของ มารดาเขา และเป็นครูสอนวิชาจีนศึกษาแก่ราชบุตรโอรสแห่งราชวงศ์ จักรพรรดิฉู่ปุ่นในเวลาต่อมาด้วย ท่านอะโตะ โอตาริ ซึ่งเป็นลุงแท้ ๆ ของคุโคือ จึงตัดสินใจพาเขาไปยังเมืองหลวงนารา เมื่อคุโคือมีอายุได้ 15 ปี โดยพำนักอยู่กับท่านและร่ำเรียนเตรียมตัวสอบเข้า " มหาวิทยาลัย " (ไคเงกุ) " ไคเงกุ " หรือ " มหาวิทยาลัย " ในยุคนั้นมีอยู่แห่งเดียวในเมืองหลวง และเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงสุดเพื่อบ่มเพาะ " ชนชั้นนำ " ให้เข้ามาบริหารราชการประเทศเท่านั้น ระบบ " ไคเงกุ " ของญี่ปุ่นนี้เลียนแบบ หลักสูตรมาจากของจีน เพราะจีนยุคราชวงศ์ถังในขณะนั้นเป็น " ประเทศพัฒนาแล้ว " ที่เจริญที่สุดในโลก โดยมีเมืองหลวงที่เป็นเมืองสากลตั้งอยู่ฉางอัน ขณะที่ญี่ปุ่นยังเป็นประเทศเล็ก ๆ และด้อยพัฒนาอยู่ วิทยาการและความรู้ใหม่ ๆ ส่วนต้องพึ่งพาการนำเข้าจากประเทศจีน ทั้งสิ้น ภายในช่วงเวลา 2 ปี ที่เขาเรียนอยู่มหาวิทยาลัย ได้ร่ำเรียน ลัทธิขงจื้ออย่างทะลุปรุโปร่งจนวิชาการนี้มิได้ทำท้อหรือดึงดูดใจเขาอีกต่อไป ขณะเดียวกันเขาก็ค้นพบว่าระบบไต่เต้าของขุนนางในยุคของเขานั้น ถูกกำหนดโดยเชื้อสาย ไม่ใช่กำหนดโดยความสามารถ เพราะฉะนั้น ถึงตัวเขาจะรับราชการเป็นขุนนางในอนาคต เขาก็คงไม่มีวันก้าวขึ้นสู่จุด สูงสุดหรือตำแหน่งอันดับหนึ่งในวงการราชการได้อย่างแน่นอน เพราะตัวเขาเป็นแค่ผู้มีเชื้อเจ้าปลายแถวคนหนึ่ง

คุโคือในวัย 20 ปี จึงอยู่ในทางแพร่งของชีวิต ที่ต้องเลือกเอาระหว่างการเดิน ตามเส้นทางที่ผู้ใหญ่ปูทางให้แก่ตัวเขา คือรับราชการเป็นขุนนางระดับสูง หรือต้องเลือกเดินทางสายใหม่โดยออก " แสวงหา " สัจธรรมสูงสุดในศาสนา พุทธอีกครั้งหนึ่ง การที่คุโคือมีโอกาสได้พบสมณะรูปหนึ่งซึ่งแนะนำ给他ฝึก วิชา " โคกุโซม็อนยิ " (The Mantra of Akasagarbha) (วิชาแห่งพระผู้มีปัญญาความรู้อัน ไม่มีวันหมดสิ้น) โดยบอกกับเขาว่า ถ้าหากเขาสามารถฝึกวิชานี้ได้เป็นผลสำเร็จ โดยการเพ่ง น้อมจิต ด้วยการท่องมนตราตาที่ถ่ายทอดให้เป็นจำนวน 1 ล้านคาบภายในเวลา 100 วัน ได้แล้ว เขาก็จะสามารถเข้าใจหลักพุทธธรรมทั้งปวงได้อย่างไม่ลำบากยากเย็น เมื่อได้รับคำแนะนำจากสมณะรูปนั้น คุโคือจึงตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว ที่จะละทิ้งการศึกษาในระบบมหาวิทยาลัย ปลงผมบวชเป็นนักพรตพเนจรเข้าไปฝึกวิชาในป่าเขาเพื่อฝึกฝน

“วิชาแห่งพระผู้มีปัญญาความรู้อันไม่มีวันจบสิ้น” ให้สำเร็จให้ได้ โดยไม่ยอมฟังคำทัดทานของบิดา มารดาและผู้ใหญ่ท่านอื่น ๆ แต่อย่างใด ท่านคุโคงจึงได้บำเพ็ญตบะ 7 ปี ก่อนไปจีน อย่างไรก็ตาม ในช่วง 7 ปีนั้น เขามีได้เก็บตัวบำเพ็ญตบะอยู่ตลอดเวลา ภายหลังจากการสิ้นสุดการฝึกตบะ ในแต่ละช่วงของแต่ละปี คุโคงจะกลับคืนสู่สังคมโลก และหมกตัวไว้กับการศึกษาคัมภีร์ต่าง ๆ ของศาสนาพุทธที่เมืองนารา (เมืองหลวงเก่า) เป็นส่วนใหญ่ เพราะในสมัยนั้น นาระจะเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่ศาสนาพุทธในญี่ปุ่น และเป็นທີ່เก็บสะสมคัมภีร์ต่าง ๆ ของศาสนาพุทธใหญ่ที่สุดของประเทศ

ท่านคุโคงได้พบกับ คัมภีร์มหาไวโรจนะสูตร โดยหลักคัมภีร์ มหาไวโรจนะสูตรกล่าวถึงการดำรงอยู่ “มหาไวโรจนะพระพุทธเจ้า” ซึ่งเป็น “ธรรมกาย” และเป็น “สังฆกรรม ของจักรวาล” จะมีที่พิเศษกว่าของคัมภีร์หัวเขนก็ตรงที่กล่าวถึง ความเป็นไปได้ที่มนุษย์ ซึ่งเป็นแค่เศษธุลีของจักรวาล จะสามารถฝึกฝนตนเองในชาตินี้ให้กลายเป็น “พุทธะ” ได้ คือสามารถสื่อสารกับเหล่าพระ พุทธเจ้ากับเหล่าพระโพธิสัตว์ซึ่งเป็น “นิรมลกาย” ของมหาไวโรจนะ และ “ขีมพลัง” ของท่านเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ได้นั่นเอง

คุโคงเดินทางไปจีน

เนื่องจากว่าท่านคุโคงศึกษาคัมภีร์มหาไวโรจนะสูตรไม่ค่อยกระจ่างแจ้ง จึงได้เดินทางไปยังจีน เพื่อศึกษาถึงหลักที่แท้จริง คุโคงถึงเมืองหลวงฉางอานวันที่ 23 ธันวาคม ในปีเดียวกัน ซึ่งเมืองหลวงฉางอานแห่งราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618 - 907) ในขณะนั้นถือว่า อยู่ในช่วงสุดยอดของอารยธรรมจีนในฐานะที่เป็นประเทศที่เจริญที่สุดในโลกในยุคนั้น เมืองฉางอานก็เลยกลายเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมจีนและทวีปเอเชียกลางและตะวันออก ไปโดยปริยาย มีผู้คนจากนานาชาติพำนักอยู่ที่เมืองนี้ กล่าวกันว่าในยุคนั้น มีวัดสำหรับภิกษุในศาสนาพุทธอยู่ถึง 64 แห่งในเมืองฉางอาน และสำหรับชีอีก 27 แห่ง นอกจากนี้ยังมีวัดนิกายเต๋าอีก 10 แห่ง สำหรับบุรุษ และ 6 แห่งสำหรับสตรี รวมทั้งยังมีวัดต่างชาติอีก 3 วัดด้วยคือ โบสถ์ ของศาสนาคริสต์ อารามของลัทธิไซโรแอสเตอร์กับสุเหร่าของมุสลิม ซึ่งเมืองฉางอานในยุคที่คุโคงไปศึกษานั้น เป็นศูนย์รวมของ

ศาสนานิกายต่าง ๆ เอาไว้เกือบทั้งหมดนั่นเอง โดยที่ศาสนาพุทธนิกายวัชรยาน (มิกเคียว) ที่เพิ่งนำเข้ามาจากอินเดียมาไม่นานกำลังเป็นที่นิยมในหมู่ชนชั้นปกครองจีนขณะนั้น

ขณะที่อยู่ทางอาณ คุโกลิได้ทราบกิตติศัพท์ของ อาจารย์ฮู่ยู่กั๋ว (ภาษาญี่ปุ่นอ่านว่า เคคะ) ว่าเป็นปรมาจารย์สายตรง ผู้สืบทอดวิชาสายวัชรยานจากอินเดีย โดยเป็นศิษย์ของ อาจารย์ฮู่กุงผู้โด่งดัง อาจารย์ฮู่กุง เป็นพระอินเดียมีชื่อจริงว่า อโมกขวัชร ซึ่งได้ติดตามอาจารย์วัชรโพธิมาเผยแพร่ธรรมะสายวัชรยานที่เมืองจิ้นตั้งแต่มังเหล็ก ถ้ามองจากจีน อาจารย์วัชรโพธิ คือ ปรมาจารย์สายวัชรยานของจิ้นรุ่นที่ 1 อาจารย์ฮู่กุง เป็นรุ่นที่ 2 และอาจารย์ฮู่ยู่กั๋วเป็นรุ่นที่ 3 แต่เป็นคนจิ้นรุ่นแรกที่ได้เป็นปรมาจารย์สายวัชรยานในจีน มีหน้าที่อาจารย์ทุกท่านยังเป็นอาจารย์ของจักรพรรดิแห่งราชวงศ์ถังทั้งหมดด้วย

วิชาวัชรยาน ในขณะนั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 สายคือ สายมณฑลตถาคตครรภกับสายมณฑลวัชรธาตุ ทั้ง 2 สายนี้ต่างแยกกันพัฒนาในอินเดีย จึงไม่มีผู้ใดในอินเดียขณะนั้นสืบทอดวิชา 2 แขนงนี้อยู่ในตัวคนเดียว อาจารย์ฮู่กุงผู้เป็นอาจารย์ ของฮู่ยู่กั๋วนั้น เป็นอาจารย์ทางสายมณฑลวัชรธาตุเท่านั้น แต่ตัวอาจารย์ฮู่ยู่กั๋ว โชคดีที่ได้วิชาจากจากสายมณฑลตถาคตครรภมาจากอาจารย์อินเดียอีกท่านหนึ่งด้วย เพราะฉะนั้น อาจารย์ฮู่ยู่กั๋วจึงเป็นบุคคลเพียงท่านเดียวของโลกในขณะนั้นที่รับสืบทอดวิชาวิชาวัชรยานขนานแท้ของทั้ง 2 สาย แต่อาจารย์ฮู่ยู่กั๋วก็กำลังเผชิญกับวิกฤตของการขาดผู้สืบทอดเนื่องจากท่าน กำลังอาพาธ คุโกลิกลายมาเป็นเจ้าสำนักวัชรยานสืบทอดจากอาจารย์ฮู่ยู่กั๋ว คุโกลิเข้าพิธีอภิเษกเพื่อรับการสืบทอดวิชาสายมณฑลตถาคตครรภในวันที่ 13 มิถุนายน ค.ศ. 805 จากนั้นจึงเข้าพิธีอภิเษกเพื่อรับการสืบทอดวิชาสายมณฑลวัชรธาตุ ในช่วงต้นเดือนกรกฎาคม และเข้าพิธีอภิเษกรับตำแหน่งอาจารย์หรือเจ้าสำนักวัชรยานในวันที่ 16 สิงหาคม ของปีเดียวกัน เป็นที่เหลือเชื่อว่าคุโกลิใช้เวลาเพียง 2 เดือนเศษ ๆ เท่านั้นในการสืบทอดหลักวิชาวัชรยานทั้งหมดจากอาจารย์ฮู่ยู่กั๋ว คุโกลิจึงพำนักอยู่ที่ฉางอาณเพียงปีเศษ ๆ ก็เดินทางกลับประเทศญี่ปุ่น

วัดของนิกายชินงอนที่สำคัญคือ วัดคองโกบุ(Kongobu-ji) ภูเขาโคยา และวัดโต(To-ji) ในเกียวโต วัดทางตะวันออก

งานศิลปกรรมนิกายพุทธจีนงอนซึ่งได้เป็นผู้มีบทบาทในแนวความคิด
เรื่องศาสนาพุทธ และได้เป็นผู้สร้างวัฒนธรรมญี่ปุ่นสมัยเฮอันขึ้น นิกายนี้ได้มีส่วนสร้างศิลปกรรม
ในลักษณะพิเศษขึ้น ได้แก่ การระบายสี การปั้น แกะสลักต่างๆจะให้ลักษณะที่ลึกลับและน่ากลัว
การปั้นแกะสลักส่วนใหญ่ทำจากไม้ธรรมชาติ เพราะคนนิยมสร้างวัดจีนงอนตามป่าเขา พระพุทธรูป
ทั้งหลายนิยมสร้างในลักษณะแสดงการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่างๆ มีหน้าตาทำทางแปลกๆ
ตัวอย่างเช่นรูปปั้นของกษัตริย์ทั้งห้า(วิทายราชา) ที่เรียกว่า “เมียวโอ” เป็นต้น

ฟูจิواره

ตระกูลฟูจิوارهได้เข้ามามีบทบาทกับราชสำนักโดยการแต่งงาน จึงทำให้
ตระกูลฟูจิوارهเรื่องอำนาจ และราชสำนักได้เลิกติดต่อกับจีน อันเนื่องจากปัญหาความมั่นคงภายในจีน
เอง จึงทำให้ความเจริญมีอยู่ที่เมืองหลวงเท่านั้น รวมถึงการปกครองที่ละเลยบรรดาหัวเมืองต่าง ๆ
จึงทำให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์ ภายหลังได้เกิดการก่อตัวของชนชั้นนักรบเพื่อก้าวสู่อำนาจ
และได้พัฒนาไปสู่ยุคคามาคูระ

พุทธศาสนานิกายจีนงอนได้รับความนิยมนมากในหมู่ชนชั้นสูง แต่ทว่าทั้งนิกายเทนได
และนิกายจีนงอนได้เกิดการแก่งแย่งกัน จึงทำให้พุทธศาสนาค่อย ๆ เสื่อมลง อีกทั้งพิธีกรรม
เริ่มหันไปทางความเชื่อผีสาวเทวดา ไม่ใช่พุทธศาสนาอีกต่อไป จึงส่งผลให้ลัทธิที่ศรัทธาใน
พระพุทธรเจ้าอมิตาภะและสวรรค์ชั้นสุขาวดีเริ่มแพร่หลาย

ศิลปกรรมในสมัยฟูจิواره เนื่องจากการเลิกติดต่อกับจีน จึงทำให้ศิลปะในสมัยนี้
มีความเป็นญี่ปุ่นอย่างแท้จริง ช่างฝีมือที่มีชื่อเสียงในสมัยนี้คือ โจโซ

พุทธศาสนาวัชรยาน

นิกายวัชรยานมีต้นกำเนิดมาจากอินเดีย เกิดขึ้นในอินเดียประมาณศตวรรษที่ 7 โดยได้ดัดแปลง
เอาลัทธิฮินดูตันตระเพื่อเอาใจชาวฮินดู และได้้นำเอาพิธีกรรมทางอาถรรพเวทเพื่อต่อสู้กับศาสนาฮินดู
พุทธศาสนาแบบตันตระมีสาขาใหญ่ 2 สาขา เรียกว่าสาขามือขวากับ มือซ้าย โดยนิกายมือขวา
เคารพบูชาเทพฝ่ายชาย ส่วนนิกายมือซ้ายนิยมเรียกว่าวัชรยาน ถือเอาศักติหรือชายาของพระพุทธรเจ้า

เป็นหลัก และทုံมเทความสนใจหนักไปที่นางตารา หรือพระนางผู้ช่วยให้พ้นทุกข์ พิธีกรรมที่สำคัญของตันตรยานคือการสาธยายมนตร์ที่ลึกลับต่างๆ และมีการปฏิบัติโยคะท่าทางต่าง ๆ พร้อมด้วย การเจริญสมาธิ จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติเพื่อบรรลุความหลุดพ้น เชื่อกันว่าในทันทีที่มีความชำนาญ ได้บรรลุฉานขั้นที่ 1 แล้ว กฎความประพฤติด้านศีลธรรมปกติธรรมดาก็ไม่จำเป็นสำหรับผู้นั้นตลอดไป และเชื่อว่าการฝ่าฝืนโดยเจตนา ถ้าหากทำด้วยความเคารพแล้ว ก็จะทำให้เขาบรรลุธรรมขั้นสูงต่อไป ดังนั้น จึงมักพ่อนผันในเรื่องการเมาสุรา การรับประทานเนื้อสัตว์ และการสับสนในทางประเวณี และมีการรับเอา พิธีกรรมและอาถรรพเวทของพราหมณ์เข้าสั่งสอนด้วย นิทานี้จึงมีชื่อเรียกกันหลายชื่อ เช่น พุทธตันตรยาน รหัสยาน คุยหยาน และวัชรยาน

หลักปฏิบัติในกายวัชรยาน

ถือว่าการพรำบ่นมนตร์และลงเลขยันต์ซึ่งเรียกว่า ธารณีเป็นหนทางรอดพ้นสังสารทุกข์ได้เหมือนกัน การทำจิตใจให้สงบถึงสี่สัณวรรณะหรือทำเครื่องหมายต่างๆด้วยนิ้วมือ ซึ่งเรียกว่า มุทรา จะให้ให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ให้บรรลุทางรอดพ้นได้ ลัทธินี้เรียกว่า มนตรยานหรือ สหัชญาณ

เกิดมีการนับถือฉานิพุทธและพระโพธิสัตว์อย่างยิ่งยวด มีการจัดลำดับพระพุทเจ้าเป็นลำดับชั้น ในยุคนี้เกิดมีการนำเอาลัทธิศักดิ์เข้ามาบูชาด้วย จนทำให้พระฉานิพุทธะและพระโพธิสัตว์มีพระชายาขนบข้าง เหมือนพระอุมาเป็นศักดิ์ของพระศิวะ พระลักษมีเป็นศักดิ์ของพระวิษณุ ผู้เข้าสู่สูนิพพานคือเข้าอยู่ในองค์นราทมเทวี ลัทธิอย่างนี้เรียกว่าวัชรยาน ผู้อยู่ในลัทธิเรียกว่า วัชรจาร

และมีการเซ่นพลีผีสาว โดยถือว่าถ้าอ่อนวอนบูชาจะสำเร็จผลประสบความสุขได้ และเติมลักษณะพระฉานิพุทธให้มีปางคู่ร้ายอย่างนางกาลิ ซึ่งเป็นเหมือนพระนางอุมาที่คู่ร้าย ลัทธินี้เรียกว่า “กาลจักร” (เสถียร โกเศศ-นาคะประทีป 2537:166) และมีการทำสมาธิ โดยการเพ่งจิตไปยังภาพวาดของเทพต่าง ๆ ในมณฑลนั้น ๆ

การมุ่งบริกรรมที่รูปองค์มหาเทพ โดยใช้มณฑลเป็นที่เพ่งกลินั้น ถือว่าเป็นขั้นตอนหรืออุบายเท่านั้นเอง ทั้งนี้ก็เพื่อเข้าถึงพุทธภาวะ อันเป็นจุดหมายปลายทาง

คัมภีร์สำคัญ

1. มหาไวโรจนากัมโพธิวิภังคชาดก ไหว้บูชาพระรัตนตรัยนวมปรายสูตร เรียกสั้น ๆ ว่า มหาไวโรจนสูตร (ได้ยึดถือ) ท่านศุภกรสิงหะ กับ ท่านอิกเหงร่วมกันแปล
2. วิษรเสขสูตร ท่านอโมฆวิษระแปล
3. อรรถกถามหาไวโรจนสูตร ของคณาจารย์อิกเหง

มณฑลในพุทธวัชรยานนิกายชินงอน

คำว่า ‘มันดาลา’ มาจากภาษาสันสกฤต “มันดา (manda)” หมายถึง “แก่นศูนย์กลาง หรือที่นั่ง” โดยใช้ในความหมายควบคู่ไปกับคำว่า “โพธิ” หรือการตื่น การบรรลุธรรม ซึ่งชี้ถึงสถานที่นั่งภายใต้ต้นโพธิ์ ที่ซึ่งการตรัสรู้อย่างสมบูรณ์ได้เกิดขึ้น ส่วนคำว่า “ลา (la)” หมายถึง “วงล้อที่หลอมรวมแก่น” ดังนั้น “มันดาลา” จึงแปลว่า “ที่ประทับของพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ต่าง ๆ ในขณะที่รู้แจ้ง” และภาพเหล่านี้จะปรากฏในมนต์สตันของวัชรจารย์ (อาจารย์ในพุทธศาสนานิกายวัชรยาน) สำหรับคนไทยเราเรียกคำว่ามันดาลาเป็นสำเนียงไทยว่า “มณฑล” นั่นเอง ซึ่งก็มีความหมายสอดคล้องกัน

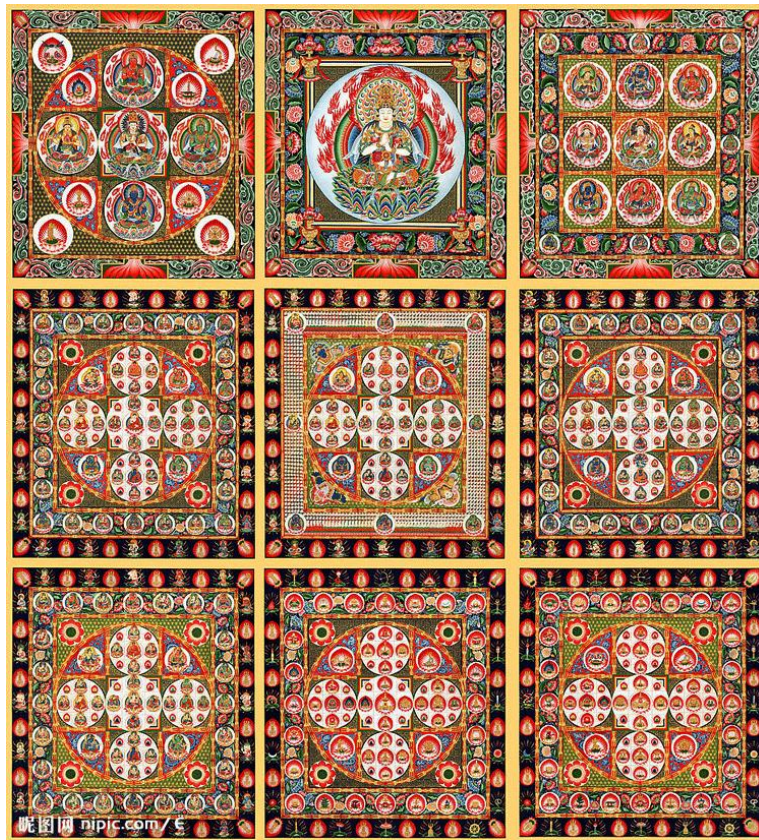
ในทางคัมภีร์แล้ว ทุกชีวิตก็คือมันดาลา มากกว่าจะเป็นเพียงแค่จุดของการตระหนักรู้ เพราะเราก็คือสิ่งแวดล้อมของเราเอง อาจกล่าวได้ว่า มันดาลาก็เปรียบเหมือนกับพิมพ์เขียว สำหรับการบรรลุธรรม ที่ไม่ใช่เพียงแต่เป็นการปลดปล่อยตนเองสู่อิสรภาพที่แท้จริงเท่านั้น แต่ยังเป็น การหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกับสภาวะแวดล้อม

โดยทั่วไป มันดาลามักจะสร้างเป็นวิหารที่มีประตู 4 ทิศ ซึ่งแต่ละทิศจะแสดงถึง พรหมวิหารทั้ง 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา และก่อนที่ผู้ปฏิบัติธรรมจะเดินเข้าประตูได้นั้น จะต้องผ่านด่านทดสอบคือกำแพง 4 ชั้น ซึ่งประกอบไปด้วย

1. กำแพงไฟแห่งความรู้อันบริสุทธิ์
2. กำแพงเพชรแสดงความแข็งแกร่งและกล้าหาญ
3. กำแพงหลุมศพแห่งการมีสติรู้
4. กำแพงดอกบัวแสดงถึงการยอมอุทิศตนต่อพุทธะ

มันดาลาสามารถสร้างได้จากกระดาษ ผ้า หรือทรายก็ได้ โดยมักเริ่มจาก
โครงประกอบด้วยรูปทรงเรขาคณิตแบบง่ายๆ และค่อยๆเพิ่มรายละเอียดภายในตามแต่จินตนาการหรือ
ภาพนิมิตที่เห็น ดังนั้นการสร้างแต่ละครั้งสิ่งที่สำคัญคือ จิตใจที่มีสมาธิจดจ่อในสิ่งที่กำลังสร้าง
มันดาลามีสองประเภท ได้แก่

1. วัชรชาติมันดาลDiamond World (Kongokai) เอาต้นแบบมาจากพระสูตรมหายาน
ที่ชื่อว่า"วัชรเสขรสูตร"(Vajrasekhara Sutra)

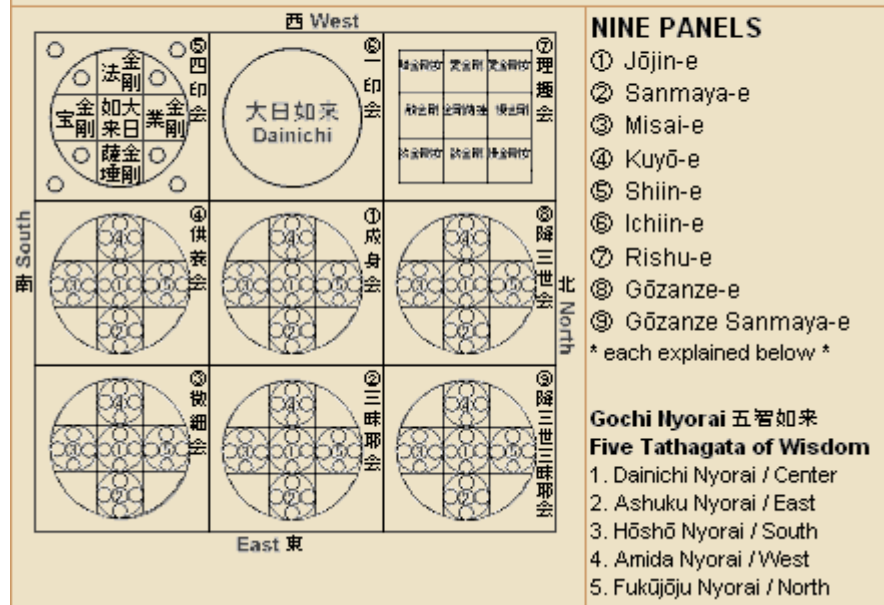
ภาพที่ 3 the diamond world mandala

ที่มา : Shingon buddhism [online]. Available from 12 February 2013.

<http://bhoffert.faculty.noctrl.edu/REL265/06.shingon.html>

Kongōkai (KUE) Mandala - Basic Layout

Kue Mandala 九会曼荼羅. Literally "Nine-Panel Mandala." It is the most widely used form of the Kongōkai Mandala in Japan. There are numerous variations.

ภาพที่ 4 kongokai mandala

ที่ ๓๗ mandala [online]. Available from 11 February 2013.

<http://www.onmarkproductions.com/html/mandala-guidebook.html>

2. ครอบงำคณาณทล (Taizokai) เอาต้นแบบมาจากพระสูตรมหยำนที่ชื่อว่า
“มหาไวโรจนสูตร”

ภาพที่ 5 the womb world mandala

ที่มา : Shingon buddhism [online]. Available from 12 February 2013.

<http://bhoffert.faculty.noctrl.edu/REL265/06.shingon.html>

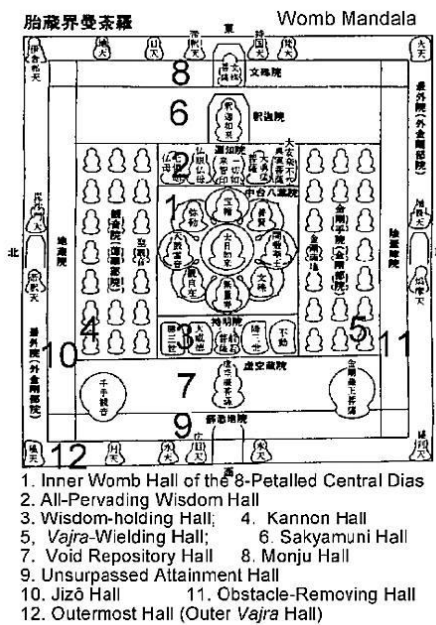
นับถือพระมหาไวโรจนะ(dainichi nyorai) เป็นพระอาทิตย์เจ้า มีความหมายถึง
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ประถม เป็นผู้ให้กำเนิดพระพุทธรูปอื่นๆ รวมทั้งพระโพธิสัตว์และสรรพสิ่ง
ต่าง ๆ เป็นผู้เกิดเองไม่มีเบื้องต้นและเบื้องปลาย ทรงเป็นต้นวงศ์พุทธโคตร ซึ่งพระโพธิสัตว์ที่อยู่ใน
กลุ่มนี้ที่สำคัญมี 2 องค์ คือ พระสมันตภัทรโพธิสัตว์ กับ พระมัญชุศรีโพธิสัตว์ แวดล้อมด้วย
พระอักษโยภยะพุทธะ (Ashuku Nyorai) ทางทิศตะวันออก พระรัตนสัมภาวะพุทธะ (Hōshō Nyorai)
ประทับอยู่ทางทิศใต้ พระอโมฆสิทธิพุทธะ (Fukūjōju Nyorai) ประทับทางทิศเหนือ
และพระอมิตาภะพุทธะ (Amida Nyorai) ประทับอยู่ทางตะวันตก

ภาพที่ 6 Godai Nyorai

ที่มา : Godai Nyorai [online]. Available from 12 February 2013.

<http://www.onmarkproductions.com/html/godai-nyorai.shtml>

ภาพที่ 7 Womb Mandala

ที่มา : Womb Mandala [online]. Available from 12 February 2013.

<http://www.personal.psu.edu/faculty/g/j/gjs4/textbooks/480/graphics/ch7/10.jpg>

งานประติมากรรมความเชื่อพุทธผสมชินโต

เทพฮาจิมัน

เป็นเทพในลัทธิชินโต เริ่มมีความเชื่อในกิวชูตอนเหนือตั้งแต่ศตวรรษที่ 3 – 4 ตอนแรกบูชาเพื่อคุ้มครองวัดและราชวงศ์ ตอนหลังบูชาเป็นเทพแห่งสงคราม (ตระกูลมินาโมโตะ) ในช่วงสมัยนาระ (AD 710–784) ฮาจิมันถูกนำเข้าสู่พุทธศาสนา ในชื่อเรียกว่า Hachiman Daibosatsu เนื่องจากว่าในตอนการก่อสร้างวัดโทได มีอุปสรรคมากมาย จึงได้อัญเชิญเทพฮาจิมันมาช่วยให้การก่อสร้างวัดมีความราบรื่น จึงได้กลายเป็นเทพพิทักษ์วัดโทได ซึ่งเป็นวัดศูนย์กลางของศาสนาพุทธ และภายหลังมีความเชื่อว่าเป็นพระโพธิสัตว์และกลายเป็นเทพพิทักษ์ทั้งในชินโตและพุทธศาสนา ตอนปลายศตวรรษที่ 9 มีความเชื่อว่าเป็นร่างอวตารของจักรพรรดิโอจิน

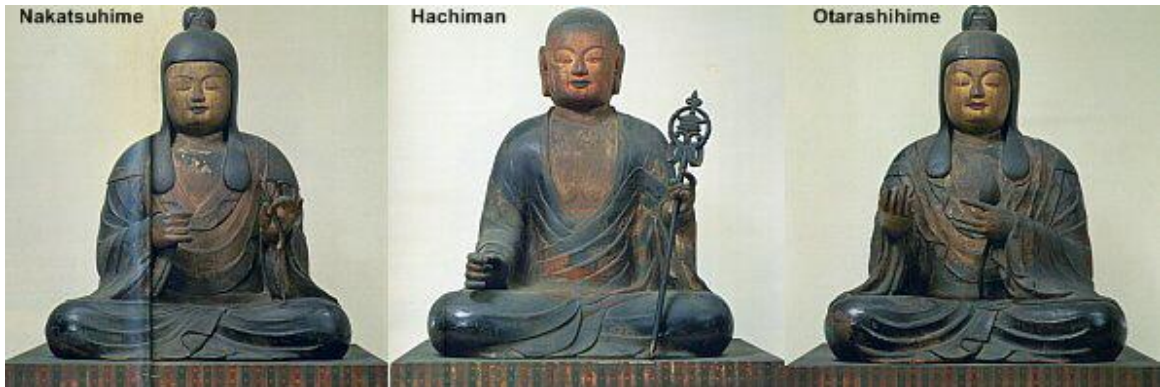

ภาพที่ 8 9th C., Sōgyō Hachiman Shin 僧形八幡神 and Joshinzasō 女神座像

Hachiman in the form of a monk, with two Shintō Goddesses

ที่มา : Hachiman & Hachimangū Shrines [online]. Available from 5 February 2013.

<http://www.onmarkproductions.com/html/tsurugaoka-hachiman.shtml>

ภาพที่ 9 9th Century, Sōgyō Hachiman Shin 僧形八幡神 and Joshinzasō 女神座像

Hachiman in the form of a monk, with two Shintō Goddesses

ที่มา : Hachiman & Hachimangū Shrines [online]. Available from 5 February 2013.

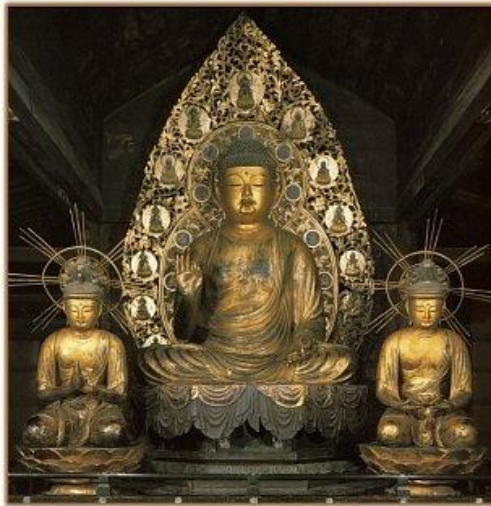
<http://www.onmarkproductions.com/html/tsurugaoka-hachiman.shtml>

เทพฮาจิมันจะมีลักษณะเหมือนพระสงฆ์มากขึ้นเรื่อย โดยในภาพมีลักษณะใบหูยาวกว่ารูปปั้นฮาจิมันในตอนแรก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางพุทธศาสนาที่พระพุทธรูปจะมีใบหูที่ยาวและยาน เป็นลักษณะที่หมายถึง ผู้มีปัญญาและจิตวิญญาณที่เข้าถึงศาสนา โดยในมือถือไม้เท้าที่มี 6 ห่วง ปรากฏในพระโพธิสัตว์บางองค์ที่มีการถือไม้เท้าแบบนี้ ใช้เพื่อเคาะส่งเสียงไล่สัตว์ร้าย รวมทั้งเป็นการบอกถึงการมาถึงของผู้ทรงศีล ในทางพุทธศาสนามีความเชื่อว่าเทพฮาจิมันเป็นร่างอวตารของพระอมิตภะพุทธเจ้า

ส่วนฮิเมะกามิ ทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นร่างอวตารของ พระโพธิสัตว์ Seishi bosatsu และในญี่ปุ่นมีความเชื่อว่า ฮิเมะกามิเป็นมเหสีของจักรพรรดิโอินจิน

Otarashihime ทางพุทธศาสนามีความเชื่อว่า เป็นร่างอวตารของ Kannon bosatsu เชื่อกันว่าเป็น ราชนิฉิงกุ ในมือซ้ายถือดอกบัว (สีม่วง) โดยเปรียบได้กับการเรียนการสอนของพุทธศาสนาวัชรยาน และ ความบริสุทธิ์ทางจิตวิญญาณ อันเป็นสัญลักษณ์ของพระโพธิสัตว์

ซึ่งในทางพุทธศาสนา พระอมิตะพุทธเจ้า มักปรากฏกายพร้อมกับ Seishi bosatsu ที่อยู่ทาง
เบื้องขวาของพระอมิตะพุทธเจ้า และ Kannon bosatsu อยู่ทางเบื้องซ้าย โดยมีชื่อเรียกว่า
Amida Sanzonbutsu 阿弥陀三尊仏 (Amida Triad)

ภาพที่ 10 Amida Sanzon Triad 阿弥陀三尊

ที่มา : Amida raigo triad [online]. Available from 5 February 2013.

<http://www.onmarkproductions.com/html/amida-raigo-triad.shtml>

ในสมัยคามาคุระ เทพฮาจิมัน จะมีความสมจริงเหมือนพระสงฆ์ในพุทธศาสนา มาก รวมทั้ง
การมีแผ่นหลังอันเป็นที่นิยมสร้างติดกับพระพุทธรูปในสมัยอะสึกะ

ภาพที่ 11 Hachiman in the Guise of a Buddhist Monk

ที่มา : Hachiman in the Guise of a Buddhist Monk [online]. Available from 13 February 2013.

<http://aras.org/galleryimage.aspx?key=hachiman>

Benzai Ten

เป็นเทพในศาสนาฮินดู ซึ่งก็คือ พระสุรัสวดี ชายาของพระพรหม เข้ามาในญี่ปุ่น
เมื่อคริสตศตวรรษที่ 4 ในศตวรรษที่ 7-8 ถูกปรับให้เข้ากับพุทธศาสนาในญี่ปุ่น โดยเป็น
Happi Benzaiten 八臂弁財天 เป็นเทพที่มีการถืออาวุธไว้ในมือทั้ง 8 กร เพื่อปกป้องประเทศ

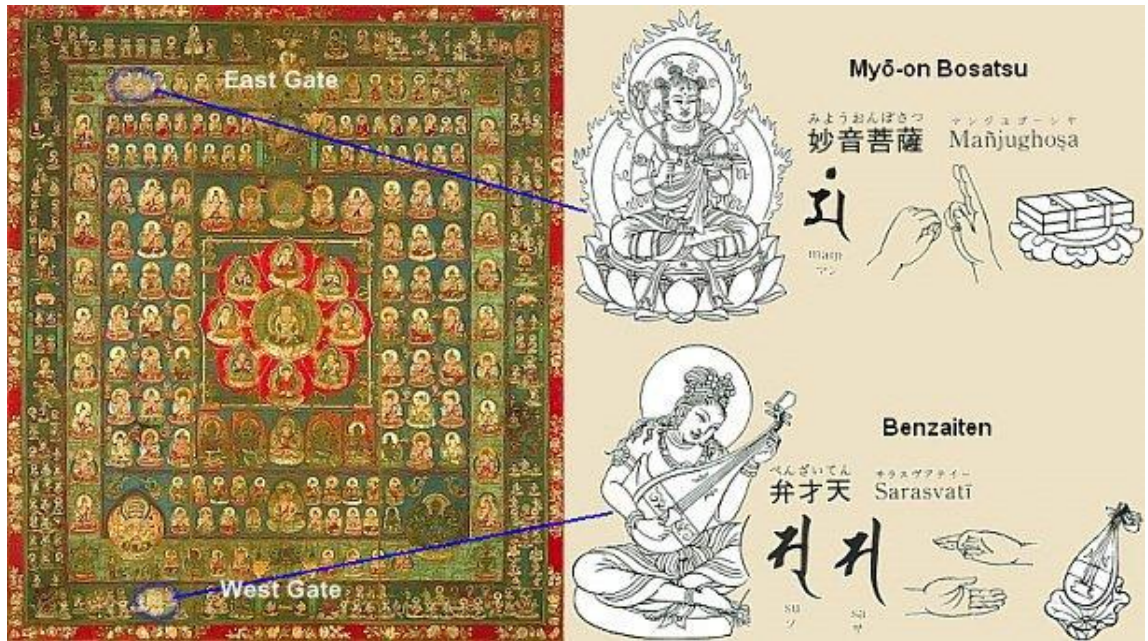

ภาพที่ 12 Happi Benzaiten 八臂弁財天

ที่มา Benzaiten [online]. Available from 13 February 2013.

<http://www.onmarkproductions.com/html/benzaiten.shtml#.URtcs2ffW5I>

ในต้นศตวรรษที่ 9 เมื่อพุทธแบบวัชรยานได้เข้ามาสู่ญี่ปุ่น เทพibenไซเดน ได้กลายเป็นเทพี
แห่งการดนตรี มีปรากฏอยู่ในครรรหาคุมณฑล taizokai โดยมี 2 กร กำลังเล่นฟลูต

ภาพที่ 13 Taizokai Mandala

ที่มา Benzaiten [online]. Available from 13 February 2013.

<http://www.onmarkproductions.com/html/benzaiten.shtml#.URtcs2ffW5I>

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 12 เทพีเบนไซเตนแต่เดิมคือเทพีแห่งวาริ จึงได้เกิดการผสมกับ เทพชินโต Ugajin ซึ่งมีร่างกายเป็นงู หัวเป็นมนุษย์ ได้รับการนับถือว่าเป็นเทพแห่งน้ำ การเกษตร และเทพแห่งความโชคดี ปรากฏอยู่ในคัมภีร์โคจิกิ

ภาพที่ 14 8-Armed Uga Benzaiten

ที่มา Benzaiten [online]. Available from 13 February 2013.

<http://www.onmarkproductions.com/html/benzaiten.shtml#.URtcs2ffW5I>

จากรูปจะเห็นได้ว่า บนเศียรของเบนไซเตน จะปรากฏเทพ Ugajin อยู่ภายใต้เสาโทริอิ อันเป็นสัญลักษณ์ของชินโต

ภาพที่ 15 ugajin

ที่มา Benzaiten [online]. Available from 13 February 2013.

<http://www.onmarkproductions.com/html/food-kami.html#ukanomitama>

ในปัจจุบัน เทพีเบนไซเตนเล่นบิยะ เป็นร่างพื้นฐานของเทพีเบนไซเตน และเป็น
ร่างที่ปรากฏเป็น 1 ในเทพเจ้าแห่งความ โชคดีทั้ง 7 ของญี่ปุ่น

ภาพที่ 16 Benzaiten

ที่มา Benzaiten [online]. Available from 13 February 2013.

http://www.traveltokyo.info/Seven%20Gods%20of%20Fortune_Benzaiten.html

Daikokuten

เป็นเทพเจ้าแห่งการรบของศาสนาฮินดูที่ชื่อว่า Mahākāla อันเป็นชื่อของพระคิเว ซึ่งเป็นผู้พิทักษ์ธรรมในพุทธศาสนาวัชรยาน ในญี่ปุ่นมีชื่อว่า Daikokuten ต่อมาได้กลายมาเป็น 1 ในเทพแห่งความโชคดีทั้ง 7 ของญี่ปุ่น

ภาพที่ 17 The World's Best Photos of mahakala

ที่มา mahakala [online]. Available from 13 February 2013.

<http://flickrhivemind.net/Tags/mahakala/Interesting>

เมื่อเข้ามาในญี่ปุ่น มีการนำเทพ mahakala ไปผูกกับ Ōkuninushi no Mikoto 大国主命 ซึ่งเป็นเทพแห่งความอุดมสมบูรณ์ในการเก็บเกี่ยวและ โชคดีของศาสนาชินโต โดยมักจะเห็น Daikokuten ยืนหรือนั่งอยู่บนมดขาว ถือไม้ตักลิ้นในมือขวา แขนงลงสมบัติเหนือไหล่ซ้าย มักจะถือถุงอันแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทุกแห่ง ในมือขวาจะถือก้อนพิเศษ มักจะประดับด้วยจินดามณี

ภาพที่ 18 The World's Best Photos of mahakala
ที่มา daikoku [online]. Available from 13 February 2013.
<http://www.onmarkproductions.com/html/daikoku.shtml>

ภาพที่ 19 Ōkununushi
ที่มา Ōkununushi [online]. Available from 13 February 2013.
<http://en.wikipedia.org/wiki/%C5%8Ckununushi>

Zao gongen

ภาพที่ 20 Zao Gongen

ที่มา : Zao Gongen [online]. Available from 5 February 2013.

<http://www.onmarkproductions.com/html/zao-gongen.html>

เทพธรรมชาติที่สถิตอยู่บนภูเขาจิมปู ไม่ปรากฏอยู่ในพระสูตรใด ๆ ของพุทธศาสนา และเป็นเทพที่สำคัญของนิกายชูเกนโด (Shugendō) ซึ่งเป็นนิกายหนึ่งในการผสมผสานความเชื่อจากศาสนาพุทธ ลัทธิชินโต ลัทธิเต๋าเข้าด้วยกัน โดยในทางนิกายชูเกนโดถือว่า Zao Gongen เป็นร่างตรีกายของพระพุทธเจ้าในอดีต (พระที่ปึงกรพุทธเจ้า) พระพุทธเจ้าปัจจุบัน (พระศากยมุนีพุทธเจ้า) และพระพุทธเจ้าอนาคต (พระศรีอาริยมตไตรย์)

Zao Gongen มีความคล้ายคลึงกับฟูโดเมียวโอ(อจลนาถ) แต่มักจะมีกายสีน้ำเงินดำ และในมือขวามักจะถือวัชระ อันเป็นสัญลักษณ์ของพลังอำนาจ ซึ่งเป็นอาวุธของพระอินทร์ ในศาสนาฮินดู อีกทั้งหมายถึงปัญญา ส่วนมือซ้ายทำมูทะระเหมือนกับถือดาบ อันเป็นสัญลักษณ์ของ

การปิดเป่าขับไล่สิ่งชั่วร้าย ใบหน้าจะแสดงดุร้าย มี 3 ตา สองแขน ยกขาขวาขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงท่าทาง ความดุร้าย เหมือนกับเทพพุทธศาสนาอื่นๆ เพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ รวมทั้งกิเลส อีกทั้งการที่มี 3 ตา ก็แสดงให้เห็นถึงการมีพลังเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพุทธศาสนาแบบวัชรยาน

ภาพที่ 21 Fudo myo-o

ที่มา : Wisdom King Fudo (Fudo Myo-o) [online]. Available from 13 February 2013.

<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/1975.268.163>

จากรูปประติมากรรมข้างต้น แสดงให้เห็นถึงในสมัยเฮอัน ได้มีการรวมความคิดความเชื่อทางพุทธศาสนาและลัทธิชินโตเข้าไว้ด้วยกัน อีกทั้งยังส่งผลให้ลัทธิชินโตมีการสร้างรูปเคารพเทพเจ้าหรือคามิขึ้นมาดังเช่น เทพฮาจิมันและเทพZao gongen อันเป็นเทพทางลัทธิชินโต เนื่องจากไม่มีปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาใด ๆ หรือมีการใส่เทพเจ้าทางความเชื่อของลัทธิชินโตเข้าไว้ในรูปประติมากรรมแบบพุทธศาสนา โดยจะเห็นได้จาก เทพเบนไซเดน และเทพไดโกกุ อันแสดงถึงทั้งพุทธศาสนาและลัทธิชินโตได้มีการหยิบยืมแนวความคิดซึ่งกันและกันมาเป็นเวลานาน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า งานศิลปกรรมของพุทธศาสนากับงานศิลปกรรมของลัทธิชินโต มีความเกี่ยวเนื่องกัน อย่างแยกออกได้ยาก อันเนื่องจากการที่คนญี่ปุ่นในสมัยนั้นมีความเชื่อว่า พุทธศาสนาจะนำพาความเจริญ ความเป็นอารยะมาสู่ประเทศญี่ปุ่น จึงยอมรับพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศ ญี่ปุ่น แต่ทว่าประเทศญี่ปุ่นมีความเชื่อดั้งเดิมอยู่ คือลัทธิชินโต จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันเกิดขึ้น ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาไม่ให้ลัทธิชินโตถูกกลืนไป จึงได้ยับยั้งการสร้างรูปเคารพจากพุทธศาสนา ซึ่งในสมัยนั้นนิยมสร้างพระพุทธรูปกันมาก อีกทั้งพุทธศาสนาแบบวัชรยานได้เข้ามาสู่ญี่ปุ่น โดยเฉพาะ นิกายชินงอนที่มีบทบาทมากในการผสมผสานความเชื่อระหว่างพุทธศาสนากับลัทธิชินโตให้เห็นเด่นชัดขึ้น จากสมัยนาระ อันเนื่องมาจากการอธิบายถึงความเชื่อที่ว่า เทพในลัทธิชินโตล้วนเป็นพระโพธิสัตว์ ของพระมหาไวโรจนะ ซึ่งได้แสดงออกมาในรูปแบบของงานศิลปกรรมต่าง ๆ แต่ทว่า การสร้างรูปประติมากรรมก็ยังไม่เด่นชัด จนกระทั่งในสมัยคามาคุระและมุโรมาจิ จึงสามารถเห็นได้เด่นชัด

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์ภาษาไทย

- กำจร สุนพงษ์ศรี. (2551). *ประวัติศาสตร์ศิลปะญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คอสมอส[นามแฝง]. (2544). *ตำนานเทพญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: ทีบีเค มีเดีย พับลิชซิง.
- จารย์เวส, เจมส์ แจ็กสัน. (2545). *ขำเลียงแลศิลปะญี่ปุ่น*. แปลจาก A Glimpse at the art of Japan. แปลโดย กิติมา อมรทัต. กรุงเทพฯ: สถาบันการแปลหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ปัญญา เทพสิงห์. (2548). *ศิลปะเอเชีย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูริชัช จูตเมโธ และศักดิ์ชัย กิตติชโย. (2554). *ชินงอน รหัสลับแห่งธรรมที่แท้*. กรุงเทพฯ: เกล็ดไทย.
- มาลินี คัมภีร์ญาณนนท์. (2532). *ประวัติศาสตร์ศิลปะญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2546). *พุทธศาสนamahayan*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- อรรธยา สุวรรณระดา. (2553). *เรียนรู้ตำนานเทพญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญศรี กาญจโนมัย. (2524). *ชินโต : จิตวิญญาณของญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- _____. (2530). *อารยธรรมญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- เสถียร โทเศศ-นาคะประทีป. (2537). *ลัทธิของเพื่อน*. กรุงเทพฯ: พีราบ.

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์ภาษาต่างประเทศ

Haruki Kageyama. (1967). **The arts of Shinto**. Translated by Christine Guth. New York: Weatherhill.

Matsunaga, Alicia. (1969). **The Buddhist philosophy of assimilation**. Tokyo: Sophia University.

Stanley-Baker. (1998). **Japanese Art**. New York: Thames and Hudson.

Takaaki Sawa. (n.d.). **Arts in Japanese Esoteric Buddhism**. Translated by Richard L. Gage. New York: Weatherhill.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาไทย

ขบถพินน้ำนม[นามแฝง]. (2556). เตรียมตัวตายอย่างมีสติ : ภาคพุทธตันตระ หรือวัชรยาน. เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <http://www.prachathon.org/forum/index.php?topic=7578.0>

จิตติเทพ นาอุดม. (2553). **วัชรยานหรือตันตระยาน**. เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <http://nikayamahayan2010.blogspot.com/>

พระพุทธเจ้ามหายาน. (2554). เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <http://mahayan.igetweb.com/index.php?mo=3&art=551730>

Schumacher, Mark. (n.d.). **Buddhism & Shintoism in Japan**. เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <http://www.onmarkproductions.com/html/buddhism.shtml>

Chapter Ten : Honji-Suijaku. (n.d.). เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <http://www.personal.psu.edu/faculty/g/j/gjs4/textbooks/480/ch10.htm>

